

ŞәнтәрьҮ Ялавё

Муркаш район хаҗачё

1944 сұлхи сү уйахён 5-мёшёнченпе тухать

87 (8048) №

Шамат кун, 2012 сұлхи чүк (ноябрь) уйахён 10-мёшё

Хакё ирёлкё

Ноябрь 10-мёшё – Шалти ёссен органёсен сотрудникён кунё

ШАЛТИ ЁССЕН ОРГАНЁСЕН ХИСЕПЛЁ ЁЩЕНЁСЕМ!

Сире профессии уявё ячёпе саламлатат! Граждансен хәрушсәрләхне тивёштерес тата обществәри сирёплёхе упраса хәварас теллеве обществәри йёркелёхе сыхлас профессие суйласа илнё сынсем сак кун хайсен уявне палла тавассё.

Полици сотрудникён ёсё халё те хәрушә тата йывәр. Йёрке хуралёнче вай хуракан пин-пин рядовойпа офицер хайён тивёшне Таван сёршыва чунтан паранса, чыслан тата паттәрран пурнаслать. Раҗсей Шалти ёссен министрствин органёсен ёсченёсем обществәри йёркелёхе сыхлас, йывәр преступленисене усса парас, терроризма кершес енёпе ырми-канми ёслессё.

Пирён республикара саккуна пәсассине асәрхаттарасси сине уйрамах тимлён пәхассё, сак ёсён пайәр кәтартәвёсем те пур – сұл ситменнисен хушшинче преступлени тавасси сахалланна. Тёслёхрен, кәсәлхи 9 уйахра вәл 11 процент чакна.

Шалти ёссен органёсен ветеранёсем хайсен ёсри паха та пуян опычёпе сәмрәксене туллин паллаштарма тәрәшассё, пёрлехи вайпа тата килёштерсе тавакан ёс вара хайён пархатарне күрет. Сәмахран, 2012 сұлхи кәрләч-аван уйахёсенчи тапхәрта, 2011 сұлхи сак вәхәтрипе танлаштарсан, преступленисене 10,4 процент сахалра шута илнё. Хваттерсенчен япала вәрласси – 14,5 процент, автомобильсене хәваласа каясси 18,8 процент сахалланна.

Полици сотрудникёсене пурне те түсёмлөх тата саккуна пәсакансен сұлне пүлме яланах хәтёр пулма, саван пекех йёри-тавралахра пулса иртекен мён пур ёс сине тимлёрех пәхма сунатат.

Сире сирёп сывләх тата кил вучахён ашшине туллин туйма, иксёлми вай-хал, сирёп шанас, паләртса хунә теллеве семпе ёмётсене пурнаслама, граждандла обществә сирёплёхёшён тата халәх пурнасләх пахаләхне лайахлатассишён тавакан кулленхи ёсёрте ситёнүсем сунатат.

М. ИГНАТЬЕВ,
Чәваш Республикин Пусләхё.

ШАЛТИ ЁССЕН ПАЙЁН ХИСЕПЛЁ ЁЩЕНЁСЕМПЕ ВЕТЕРАНЁСЕМ!

Сире профессии кунё – Раҗсей Федерацияён шалти ёссен органёсен сотрудникён кунё ячёпе чун-чёререн саламлатат.

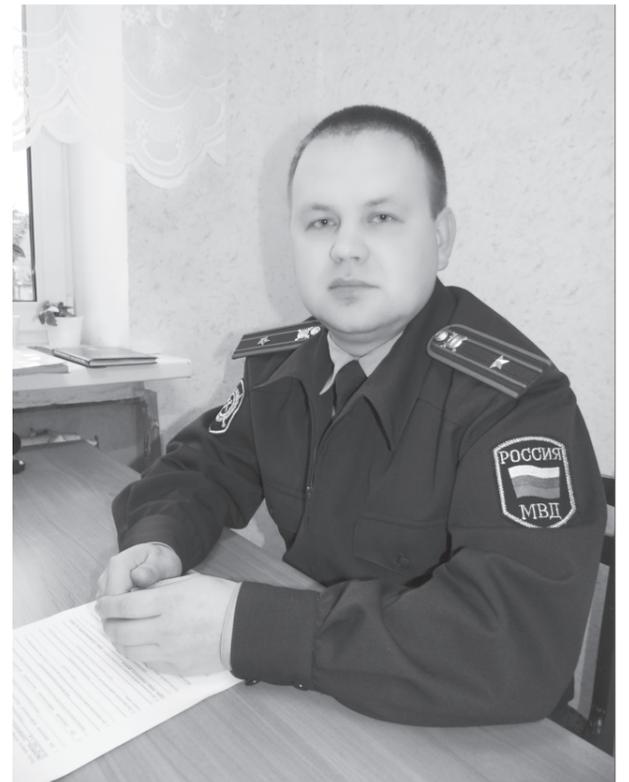
Эсир обществәлла йёркелёхе сыхлатат, граждансен сывләхёпе пурнасене, вёсен Конституцие панә прависене хүтёлетёр. Нимёнле йывәрләха, нимёнле хәрушләха пәхмасәр ләпкәләхпа тәнәсләха сыхлатат. Преступленисен йышё чактәр, вёсене вәхәтра усса парас тесе тимлетёр. Тавах сире хәварән тивёсёрсене түрө кәмәлпа тата пысак явапләхпа пурнасласа пинәшән.

Право йёркине сыхлакан органсенче ветерансене уйрамах пысак тав. Саван пекех сәмрәк сотрудниксем вёсен опыте аша хывса ыра йәли йёркине малалла тәсасса, хайсен профессии тивёсёрсене малашне те таса чун-чёререн пурнасласса шанас килет. Чәтәмләх, сивёллөх, хәюләхпа паттәрләх пёрре те ан чактәрчёс сирёнте.

Сире, сирён сывләх сыннәрсене сирёп сывләх, вәрәм кун-сұл, әнлану, телей, юрату сунатат.

Р. ТИМОФЕЕВ,
район администрацийён пусләхё.

Тәрәшуләхпа паләрәть

Алексей Владиславович Николаев майор шалти ёссен тытәмёнче 2008 сұлтанпа вай хурать. Сәмрәк специалистән хастарләхне, сивёллөхёне мал туртәмләхне асәрхама вәхәт нумаях кирлө пулман. Акә иккёмёш сұл ёнтё Алексей Владиславович шалти ёссен районтти пайён пусләхён сүмё пулса вай хурать. Хай сичне пысак ответләх пуллине туйса кулленхи ёсре тәрәшуләхпа паләрәть.

Н. НИКОЛАЕВА сән үкерчөкё.

10 пин ытла сын уса курать

Патшаләх услугисем

Чәваш Енре 10 пин ытла сын ёнтё патшаләх услугисемпе электронлә майпа уса курать. Патшаләх услугисен порталёнче регистрациленессе 5 минутран тытәнса 10 минут таран йышанат. Савна валли сыннан хайённе пёрле паспорт тата харпәр хайён лицевой счечён страховани номерё (СНИЛС) пулмалла. Кун сичнен журналистсене ноябрён 7-мёшёнче Чәваш Республикин Информаци политикиле массәллә коммуникацисен министрствин информаци технологийёсене пурнаса кертес енёпе ёслекен пай пусләхё Ирина Никонорова каласа панә.

ЧР Министрсен Кабинечён йышәнәвёпе элект-

ронлә майпа йышәнмалли чи малтанхи услугисен планне сирёплетнө. Кунта пётёмпе 77 услуга, вәл шутран муниципаллә услугасем 27 тата патшаләх услугисем 50. Ку услугасем пирки пётём информаци Чәваш Республикин патшаләх услугисен порталёнче вырнастарна. Ана 2010 сұлта йёркеленө.

Халхи вәхәтра электронлә мел сине патшаләхән 19 услугине кусарна (патшаләхән 17 услуги тата муниципаллә 2 услуга). Кусем вёсем республика Вёрентүле сәмрәксен политикин, Сывләха сыхлас ёс тата социаллә аталану, Юстици, Культура, национальноёс ёсёсен тата архив ёсёсен министрствисен,

Чәваш Ен ёсре тивёштерекен патшаләх службин тата Шупашкар хула администрацийён услугисем.

ЧР Юстици министрствин услугисемпе уса куракансем уйрамах йышл. Кунпа пёрлех Чәваш Ен ёсре тивёштерекен патшаләх службин услугисемпе уса куракансем те сахалмар.

Услугасене патшаләх услугисен пёрлехи порталё урлә илес тесен сайтра регистрациленмелле. Паспортпа СНИЛС кирлө пулать. 5 – 10 минут хушшинче регистрацилессё. Кайран харпәр хай кабинетчөн активаци кодне илмелли меле суйласа илмелле: «Раҗсей почти» ФГУП урлә (вәтамран пёр эрне йышанат) е «Ростелеком» ОАО урлә (регистрациленнө хыс-

сән 15 минутран). Пёрлехи порталта федераллә тата регион услугисене те илме май пур.

Халхи вәхәтра Раҗсей Федерацияён патшаләх услугисен пёрлехи порталёнче республикара пуранакан 10 пин ытла сын регистрациленнө. Федераллә патшаләх услугисене электронлә майпа илессипе вёсем 25 пин ытла хут сыхәннә. Регион услугисемпе 602 хут уса курна (вёсепе кәсәлхи март уйахёнче тивёштерме тытәннә).

Чәваш Енре услугасене электронлә мел сине кусарасси графикпа килёшуллен пулса пырать. 2012 сұл вёсленнө теле татах 50 услугана (патшаләх услугисем 25 тата муниципаллә услугасем 25) электронлә мел сине кусармалла.

Ялсенче пёрремёш пуләшу паракан килти хуҗаләхсем йёркеленчөс

Сывләх сыхлавё

Сывләх сыхлав сферинче юлашки сұлсенче чылай сөнёлөх пурнаса кёчө. Маларах «Сывләх» нацпроектпа, халё акә сывләх сыхлавне модернизацилессин программиле килёшуллөн пулса пырать сак ёс. Кәсәл, сәмахран, пёчөк ялсенче пёрремёш пуләшу паракан уйрама хуҗаләхсем йёркелесе ярассине тәрәшрөс. 2013–2015 сұлсенче акә Чәваш Енре модульлө 100 фельдшерпа акушер пункчө тума паләртассё. Ку та модернизацци программиле сыхәннә. Пирён района сак сөнёлөхсем, улишанусем мёнле пырса тивессё-ха? Районтти тён больницән тён врачёпе В. ДАНИЛОВПА ирттернө каласу шәпах сакан пирки пулчө.

– Владислав Григорьевич, пирён район асаннә программәна хутшанат-и? Районта ялсем чылайинне кура тен пёр-пёр ялта сөнө йышши фельдшерпа акушер пункчө тума та планланә пулө?

– Районта паянхи куна 37 фельдшерпа акушер пункчө. Вёсене юсаса тытса тәрасси те пирён сичне. Юлашки сұлсенче Орнин, Сатракасси, Йүскасси тата Чуманкасси ял тәрәхёсем «Комплекслә компактлә застройка» программәна әнәслә хутшанма пултарнаран сав ял тәрәхёсенчи фельдшерпа акушер пункчөсене те юсама май килчө.

Халхи вәхәтра виҗө ФАП-ра

фельдшер ситмест. Вомпакассиле Шупуҗсөнчи пунктра пёр сын ёслет. Кәпасри тата Ваҗкассинчи фельдшерпа акушер пункчөсене ёслекен фельдшерсем сук. Апла пулин те сынсем сак ФАП-сене хуҗассё тесе каласни сәлтәвсәр тесе шутлатат. Вёсене хупма шутламастпәр. Түрө кәмәллә та тәрәшуллә специалистсем тупәнмаллах.

Программа пирки калас пулсан, паллах, пирён район унтан айккинче тәрса юлма пултараймаст тесе шутлатат. Халё вара республика Пусләхё Указа алә пусна хысән вәл пурнасланасси пирки иккелөнү те пулмалла мар. Эпир сак программә-

на хутшанса Шомикра фельдшерпа акушер пункчө тума тәрәшәпәр. Ку ыйтупа Сывләх сыхлав министрствинче пултәм, ятарлә каласу пулнә хысән заявка тәрәтәрәмәр. Тата районтти тепёр виҗө ФАП-а, вёсем кивё суртсенче вырнастаран, май тупса сөнёрен тума та заявка-семпе тухрамәр.

Хәш-пёр фельдшерсем 5–6-шер ял пәхса тәрәссё. Паллах, унта ситсе ситерме те пите йывәр. Саванпа та министрствәра фельдшерсене хавхалантарасси пирки те каласусем пырассё. Тен вёсене машинапа тивёштермелле те тәвёс – вәхәт кәтартө.

Пётёмөшле практика врачөн офисёсене вара, вёсем районта 10, эпир пурне те машинапа тивёштерме майсем тупрамәр. Ку ёсре пире пысак пуләшу панә республикари стоматологи больницин тён врачне Вячеслав Бычкова тата республикан патшаләх технадзорән тён инженер инспекторне Владимир Димитриева, «Агропромснаб» пёрлешёве пите пысак тав сәмахө кәтәлпәр.

(Вёсө 2-мөш стр.)

Раҗсейре

Европа чемпионачё Шупашкарта иртё

Европән Сәмәл атлетика пёрлешёвөн Канашён чүкөн 3-мёшёнчи Бухарестри черетлө ларавёнче 2014 тата 2015 сұлсенче сәмәл атлетика енёпе Европән командәсем хушшинчи чемпионатне йышанакан хуласен ячёсене пёлтернө.

Аса илтеретпёр: Европәри сак әмәртусене ирттерме кәмәл тунисен хушшинче Чәваш Ен тён хули те пулнә. Самаях кершөнө хысән Европән командәсен хушшинчи чемпионатне ирттерме йёркеленө конкурсан финалти пайне Брауншвейг (Германи) тата Острава (Чехи) хулисем тухнә. Сивёч конкуренцире Европән Сәмәл атлетика пёрлешёвөн Канашён членёсем пёр саслан йышәннипе Шупашкар Европән пысак сак әмәртәвне – 2015 сұлта Германири Брауншвейг хули 2014 сұлти ирттермелли ирёке сөнсе илнө.

Сак әмәрту Европәра сәмәл атлетика турнирсенчен чи сумли шутланат. Унта Суперлигәри чи вайлә 12 команда спортсменёсем хутшанассё. Әмәртусем «Олимпийский» тён стадионта иртёс.

Паләртса хәвармалла: Европән сак әмәртәвёсене Раҗсейре пусласа йёркелессё.

Республикара

Чәваш Ен Пусләхён рейтингё үсет

Чәваш Республикин Пусләхё Федераци субъекчөсене пусләхёсен информаци уссәнләхөн рейтингенче октябрьте 17 позиция таран хәпарнә. Сапла вара вәл 83 вырәнтан 18-мөш вырән йышәннә. «Мониторингән наци служби» «Никама пәханман политика тёнчөвёсен институтчөпе» пёрле Раҗсей регионёсен пусләхёсен медиа-рейтингне информаци уссәнләхне кура хәтёрленө. Рейтингра чи малти вырәнта Ингушети пусләхё Юнус-Бек Евкуров.

«Regnum» информаци агентствин пуләшәвёпе уса курса «Петербург политики» фонд вара тәнәсләх енёпе рейтинг ирттернө. Кунта Чәваш Ен Пусләхё 10-мөш вырән йышәннә. Экспертсем Михаил Игнатьевән рейтингё үсине республика парламенчөн пур фракцийёсене те хутшантарса экономика канашне туса хунипе, чәваш чөлхин сумне үстерессиле правительство программа йышәннипе сыхантарассё.

2015 җул тәлне вәҗлеме паләртаҗҗә

Җул-йәр строителствиси

Район территорияенче пысак җул-йәр строителствиси еҗсәсем пыни пирки пәлетпәр ентә. Сәмах кунта федераллә трасса – Мускавран Владимир тата Чул хулапа Хусан урлә Уфана каякан М-7 «Волга» автосул пирки пыраты. Асанна җул пирән район территорияе те иртет. Каламасарах паллә, кунсерен те таләксерен ку җулпа сәмәл автомашинасемсәр пуҗне пысак тивелә төрлә автомашинасем пиншер те пиншер иртеҗҗә. Җул енер-паян тунәскер мар. Вәл автомашинасем иртеләхән ене те, хәйән хәрушәрләхәне те

– Җавна каласа хәварастан. Чәннипех те ентә кунти строителство еҗсәсемпе интересленекенсем җук мар. Федераллә трасса сывахәнчи ялсенче пуранакансемпе тәл пулнә чухне, пәрлехи информация кунәсенче ку ыйтава җәклекенсем пур. Пәтәмәшле калас пулсан строителство еҗсәсене автомашинасемсәр пуҗне лайәхрах майсем туса парас, җул җинчи хәрушәрләхә тивәҗтерес, җуран җүрекенсемпе пулакан инкекене чакарас тәлләвпе туса ирттерәҗҗә.

Реконструкция еҗсәсен проектне «Волгаавтотдор-проект» проект институтчә» чикәллә явалләхлә общество туса хатәрленә. Җул тәвас еҗсәсене «Ханты-МансийскДорстрой» уса акционер общества пурнаҗлатә. Юсавла реконструкция еҗсәсене пирән район территорияенче 613+000 – 623+500 кило-

метрәсенче туса ирттерәҗҗә. Унан тәршә 10,5 километр.

Асанна трасса пирән район территорияенче Ивановка, Москакасси, Калмаккасси, Рыккакасси яләсем сывахәпе иртет. Җуран җүрекенсем, җул урлә қаҗакансем те пулмаҗҗә мар. Җавна май җуран җынсем валли җул урлә қаҗма Москакасси, Калмаккасси тата Калай-касси тәләсенче ятарлә кәперсем пуләҗ. Җакна пәтәмәшле җул урлә қаҗна чухне инкек-синкек ан пултәр тесе пәхса хунә.

Ивановка тәләнче вольах-чәрләхе җултан тепәр ене қаҗарма ятарлә вырән тәваҗҗә. Вәл автосул айәпе иртет. Ун чухне кунта вольахсене җул урлә қаҗарассипе ыйту пулмалла мар.

Кунпа пәрлех трассапа выракан автомашинасем валли каялла җаврәнмалла вырәнсем пәхса хәвар-

хальхи требованисене тивәҗтереймест. Җавна май халә кунта җула сарас, җирәплетес, реконструкция тәвас еҗсәсем анлә саралнә. Кунпа пәрлех федераллә трассапа Муркашран Козьмодемьянска каякан Москакасси тәләнчи җул хәресленәвә те сәнәллә тумпа пәхса хунә. Асанна объект район компетенцине кәмест пулин те, малашне кунта җул, җулсен Москакасси тәләнчи хәресленәвә мәнлерех пуласси, җуран җүрекенсен хәрушәрләхәне мәнле тивәҗтерессипи пирки район администрацийән пуҗләхән җумне, капиталла строителство тата обществәлла инфраструктура аталантарассин управленийән пуҗләхәне Владимир НИКИТИНА каласа пама ыйтәрәм:

ма паләртнә. Кун пек ятарлә вырәнсем Калмаккасси, Ахмане тата Ивановка яләсем тәлнәхә пулмалла.

Москакасси тәләнчи җулсен хәресленәвә икә хулә пулатә. Шупашкар енчен Чул хула енелле е тепәр майлә каякан автотранспорт хатәрәсем пәр чәрмавсарах җулсен хәресленәвә тәләпе иртсе кайма пултәрәҗ. Муркашран Чул хуланалла е Мән Сәнтәртән Шупашкаралла каякансен вара икәмәш хулә җулпа җаврәм тумпа тивә. Җаван пекке Муркашран Мән Сәнтәрелле е Мән Сәнтәртән Муркашалла кайнә чухне те икәмәш хути җул җине тухма тивет. Кун пек чухне җулсем хәресленекен җак вырән-та транспорт хатәрәсем иртсе җүрессипе самай ансатланмалла, инкексем пулас хәрушләх чакмалла. Кунти еҗсәсене субпод-

рядчик – «Мостотрест» уса акционер обществини Шупашкарти «Мостоотряд 41» территории фирми пурнаҗлама пуҗәннә ентә. Объект 2015 җул тәлне хута каймалла.

Асанна җул-йәр строителствисе сывахәннә тепәр ыйту синче те чарәнса тәмасәр май җук. Җул-йәр строителствисе Калмаккассипе Рыккакасси хушшинчи җул айәпе шыв юкса тухмалли гидротехника сооруженине сәнәрен тумпа тытәннә май айккипе иртсе кайма бетон плитасем хурса вәхәтләх хәсәк җул кана туса панәчә. Җавна май ку вырән-та яланах автомашинасем «пробки» темисе километра тәсәлатчә. Җаванна та йывәр тивелә автомашинасенчен чылайашә Москакассинчен Катькаса е Катькасан Москакассине Мән Сәнтәр урлә тавра җулпа тухатчә. Курса тәрсах ку җул ишәлме тытәнчә. Җаванна та халә ку ыйтава татса панә теме пулатә ентә – иртнә эрнәре гидротехника сооруженине хута янә, ун урлә җул уснә.

Кунпа пәрлех җак кунсенче Москакассинчен Мән Сәнтәр урлә Катькаса тухмалли җулән ишәлнә участкакәсене юсак еҗсәсем пуҗәнчәҗ. Кунти еҗсәсене «ДЭП № 146» уса акционер обществини пурнаҗлатә.

В. ШАПОШНИКОВ
каласнә.
Сән үкерчәкәре: Москакассинчи сулсен хәресленәвә строителство еҗсәсем пуҗәннә ентә.

Сывләх сыхлавә

Ялсенче пәрремәш пуләшу паракан килти хуҗаләхсем йәркеленчәҗ

(Вәҗә. Пусл. 1-мәш стр.)
– Нумаях пулмасть республикара медицина сферисе сывахәннә «домовое хозяйство» текен аңлав саралчә. Владислав Григорьевич, җак тәләшле районта еҗ-пуҗ мәнлерех пыраты? Медицина пуләшәвәчәнчи пуләшупа тивәҗтерекен уйрәм хуҗаләхсем йәркеленчәҗ-и?

– Чаваш Енре пәтәмәшле практика врачән офисәсем, фельдшерпа акушер пункчәсем җынсене пәрремәш медицина пуләшәвәпе тивәҗтерессине пахаләхлә тумпа май парасәҗ. Анчах та вәсене кашни ялта йәркелесе тытса тама май җук. Төрлә лару-тәрура пәрремәш пуләшу парасси вара инҗетре вырнаҗнә кашни ялтах пулмалла. Җаванна та сывләх сыхлавән модернизация прогаммипе киләшүллән 100 җынтан сахал пуранакан ялсенче малтанхи пуләшу паракан ятарлә кил хуҗаләхсем йәркеләҗҗә. Җакан пек кил хуҗаләхә ялта пуранакан җынсене медицина пуләшәвәчәнчи пәрремәш пуләшу паракан хуҗаләх пулса тәрәтә.

Пирән районта сәкән пек 10 кил хуҗаләхә йәрке-

ләрәмәр. Вәсем еҗлеме пуҗларәҗ. Кашни кил хуҗаләхне фельдшерпа акушер пункчәпе, пәтәмәшле практика врачән офисәпе, участка врачәпе е теп больницапа сывахәннә кәсье телефонәпе тивәҗтертәмәр, җак җине малтанласа 200-шер тенкә хурса патәмәр. Җапла вара җак кил хуҗаләхәнчен медицина еҗченәсене е васкавлә медицина пуләшәвәчәнчи бригадине чәнсе илме меллә пулатә. Җак кил хуҗаләхәнче җынсене пәрремәш пуләшупа тивәҗтерме ятарлә хатәрсен сумкипе тивәҗтертәмәр. Халәлхә ку ыйтава больница хәй җине илчә, малашне вара ял тәрәхәсем те пуҗаруллә пуласса шанас килет.

– Ялта пуранакан җынсене пәрремәш пуләшу пама хәй җине ответләх илкен җыннән медицина пәлвә пулмалла-и?

– Җак еҗе пурнаҗлама җирәплетнә җынсем виҗә кун хушши ятарлә курсенче те вәренсе килчәҗ. Пирән районти 10 җынран 9-шә медицина пәлвәне илнәскерсем, җаванна та ку тәләшәпе ыйту та тухса тәмасть. Кун пек җынсем медицина пәлвәне илменни-

сем те пулма пултараҗҗә. Җаванна та эпир медицина пуләшәвә пирки мар, пәрремәш пуләшу пирки калатпәр. Җак җыннән пурнаҗламалли пәрремәш еҗә вәл – васкавлә пуләшу е ятарлә җулҗа еҗченәсем җитчән пәрремәш пуләшу парасси, кайран вәсене чәнессипе.

Ял-йыша пәрремәш пуләшу пама киләшнә җынсене ятарласа вәренчә: төрлә инкек-синкекәре, мән те пулин ыраттарсан, наркәмәшлансан, юн юхатә пулсан, үте пәҗертсе ярсан, электричество токә җапсан, шыва путсан, үте шәнтса ярсан, сывлав суләсене мән те пулин лексен тата җыннән сывләхәпе пурнаҗшәхән хәрушләх кәларса тәратакан ытти лару-тәрура мәнле пуләшу парассипе.

– Муркаш райончә хәш ялсенче сәкән пек кил хуҗаләхсем йәркеләҗҗә?

– Республикапие кун пек хуҗаләхсем пурә 107 йәркеләме пәхса хунә. Муркаш райончә халәлхә 10 ялта: Вускассинче пәрремәш пуләшу паракане Илемпи Евгеньевна Ивановна воспитатель, Сән Чемеи-

ре – пәтәмәшле практика врачән офисәнче санитаркәра тәрәшакан Вера Васильевна Иванова, Тәмкәссинче – Елена Александровна Карпова медсестра, Якаткассинче – Галина Иосифовна Гордеева врач, Хуранкассинче – Светлана Геннадьевна Башкирова фельдшер, Мәрсакассинче – Ирина Александровна Яковлева медсестра, Сән Матәкәра – Вера Валерияновна Шмелева медсестра, Сән Очәкәссинче – Валентина Юрьевна Евдокимова медсестра, Сарчакра – Галина Варсонофьевна Петрова медсестра тата Мемеккассинче – Людмила Александровна Касеева фельдшер.

Җак кунсенче вәсен ятарлә телефон номерәсене пәлтәрекен хутсене асанна ялсенче пуранакансем курмалла җакса тухәпәр. Тата тепәр ыйту тухса тәрәтә. Җак еҗе вәсем обществәлла майпа пурнаҗлаҗҗә. Җаванна та ку ыйтупа җитес вәхәтрах депутатсен районти Пухәвнә тухма шутларәмәр. Хавхалантару пулсан әҗлес кәмәл та ытларак пулә.

Н. НИКОЛАЕВА.

Еҗпе тивәҗтерекен центрта

Җамарти те, ашә те усаллә

Еҗпе тивәҗтерекен центр еҗсәррисене пособисем тәлесе тәрса кана пуләшмасть, юрәхлә еҗ суйласа илме те, сәнә профессисене вәренме те майсем туса паратә. Кунсәр пуҗне мал туртәмлисене хәйсен еҗне пуҗарса яма та пуләшу күрет. Җак вара ял җыннишән уйрәмах пәлтәрешлә.

Районта еҗпе тивәҗтерекен центрта еҗсәррисем шутәнче учетра тәркансенчен хәйсен еҗне пуҗарса текенсем пур-и? Мәнле еҗ-хәл суйласа илчәҗ вәсем? Җакан пирки каласа пама пулчә районти еҗпе тивәҗтерекен центрән ертсе выракан специалистчә Марина ОСИПОВА:

– Кәҗәл җулталәк пуҗланнәранпа еҗпе тивәҗтерекен центрта учетра тәркансенчен 3 җын патшаләх пуләшәвәпе уса курса хәйән еҗне пуҗарма кәмәл турә. Җавна валли вәсем еҗпе тивәҗтерекен центр урлә 58 пин те 800-шер тенкә патшаләх пуләшәвә илчәҗ. Сәнъял Муркашри Игорь Рожков путенесем, Мемеккассинчи Галина Ершова сынасем, Катькасси Андрей Романов бройлерсем пәхса усрама пуҗанас кәмәллә пулчәҗ.

Акә унчән еҗсәррисем шутәнче пулнә Игорь Рожковән специальноҗ – тракторист-машинист. 2009 җулчән вәл хуралчәра еҗленә. Районти еҗпе тивәҗтерекен центра пыричән вара ништа та еҗлемен, килти хушма хуҗаләхә тытса тәнә.

Районти еҗпе тивәҗтерекен центр специалистчәсем апа патшаләх пуләшәвәпе уса курса хәйән еҗне пуҗарма сәнчәҗ. Җавна валли патшаләх 58,8 пин тенкә субсиди уйрәса паратә.

Игорь Иванович киләшрә. Еҗпе тивәҗтерекен центр урлә вәл чәх-чәп пәхса усрасипе ятарлә курсене вәренсе пәтерчә. Вәл җапла тәв турә – путенесен хуҗаләхне йәркелемелле.

Пулсаса чәх-чәп ерчетекен әсталәхне алла илкен предпринима-

телән шухәшәпе кун йыш-ши чәх-чәпе ерчетни усаллә та, тупәшлә та. Мәншән тесен апат ытлашши нумай кирлә мар, җамартине вара час-час тәваҗҗә. Җапла вара вәл бизнес-план хатәрләрә, еҗпе тивәҗтерекен центр урлә 58,8 пин тенкә патшаләх субсиди илчә те хәйән еҗне күләнчә.

Предприниматель хәйән бизнесне 200 пуҗпутене туянинчән пуҗларә. Читләх-клеткәсем майлаштарчә. Вәсене хәв аллупа тусан җынсине туянинчән икә хут йүнәхә кайса ларатә иккен. Халә вәл ерипен чәх-чәп ерчетекен вәртәнләхәсене алла илсе пыратә.

Конкуренци шиклен термест-и тесе ыйтсан Игорь Иванович җапла хушса хуратә: «Манән пысак хуҗаләх мар вәт-ха. Ун пек хәрушләх җук тесе шухәшлатәп. Пысак хуҗаләх йәркелессипе вара паянхи кун җәмәлах мар».

Халәхә вәхәтра вәл хуҗаләхә ситәнтәрнә путене чәпписемпе җамарта-сем сутассипе еҗлет. Җитес вәхәтра вара ферма хуҗи чәппем валли сәнә вите йәркелеме, вәсен йышне икә хут үстерме планлатә.

В. ШАПОШНИКОВ
каласнә.
Сән үкерчәкәре: И. Рожков хәйән путене чәпписемпе.

Редакци почтинчен

Салам җыраәвә

Редакция Мускавра пуранакан Клавдия Троицкаяран җыру килчә. Вәл районти тәп больницән тәп врачне Владислав Данилова җак кунсенче хәйән җураннә кунне паллә тунә ятпа, кунпа пәрлех Мән Сәнтәрти икәмәш номерлә район больницин тәп врачне Леонид Самушкова 60 җулхи юбилейә чәпе чун-чәререн саламлатә, ырләх-сывләх сунатә, пархатарлә еҗсәсенче малашне те аңасусем сәнет.

Сәмах май җыру авторән – хаҗатпа сывахән тытакан Клавдия Никитичнән та – паян җураннә кунә. Апа та эпир җак паллә кун чәпе саламласа җирәп сывләх, теләй, вәрам емер сунатпәр, район хаҗачәпе тытакан сывахән татәлмә тесе шанса тәрәтпәр.

Район хаҗачән редакцийә.

Пёчөк тата ватам предпринимательство аталанавэ

Экономика

Чаваш Ен экономикин никёсөн төп тытамёсенчен пёри – пёчөк тата ватам бизнесэн аталанавэ. Савна май патшалых шайёнчен юлашки вунә султа кәна пирён района 15 миллион ытла тенкелөх төрлө грант килнө, вәл шутра асаннә бизнес субъектесем валли – 1,9 миллион тенкө. Ку хушма пулашу йәлтәх сөнө есе вәя кёртекенсем тата маларах пусарнине төллөвлөрөх аталантаракансем валли. Апла пулсан паянхи ватам, пёчөк бизнес пёр вырәннта тәрәть тата вәл малашләхсәр тесе калаймән.

Район шайёнчен ав пёчөк, ватам бизнес есө аталанни куç кёрет: сөнө цехсем хута каясө, обществәлла апатлану точкисем усәләсө тата ытти те. Элө асаннә сферәри лару-тәрула төллөнрөх паллаштарма райадминистрацин экономика тата агропромышленность комплексэн аталанавән пайён пусләхенчен Н. КОСТИНАРАН ыттрам.

– Нина Марксовна, пёчөк предпринимательство субъектөн тытамө анлә. Кунта пёчөк предпринимателсем, уйрам предпринимателсем тата ыттисем кёрөсө. Хәш формәллисен аталанавэ ытларах паләрәть.

– Юлашки виçе султа тишкөрнө май сәкә курәнәт. 2009 султа районөпе 1005 пёчөк предпринимательство субъектө пулнә, иртнө сул вара ку кәртарту 1052 танлашнә. Сәк шутра 892 индивидуәллә предприниматель, 135 пёчөк предприниматель, 9 ватам предприниматель, 16 ял хуçаләх пёчөк кооперативө. Кунта пёчөк тата ватам предпринимателсен хиселө ытларах үснине пәләртмәллә, савәнпа пёрлөх вөсен есө те. Хресчен (фермер)

хуçаләхөсем районта 101, унта 124 сын вәй хурат.

Пөтөмөшлө илсен пёчөк предпринимательство субъектөсенчен ял хуçаләх есөнчө 32 процөнчө, суту-илү тата обществәлла апатлану предпринимателсенчө – 30 процөнчө, төрлө услуга парассинчө – 21 процөнчө, 18 процөнчө промышленносра вәй хуни курәнәт.

– Хушма ес вырәнөсем йөркелесси – яланхи төп ытти-сенчен пөри.

– Пёчөк предпринимательство сферинчө виçе сул каялла 2300 сын вәй хунә пулсан, иртнө сул ку кәртарту 2600-па танлашнә. Сәкә харпәр хәй есө пусарас, аталантарас текенсен тата унта вәй хуракансен йышө

үснине кәртартат.

– Кунта паллах инвестици проектесен ыра витемне те пәләртмәллә пулө.

– Юлашки вунә султа пёчөк тата ватам предпринимательство субъектөсем инвестициллө 169 проект вәя кёртрөс. Сәкә 52, 9 миллион тенкелөх хушма пулашу пулчө. Асаннә проектсем пурнәшланнә май 338 сөнө ес вырәнө йөркеленчө.

– Асаннә проектсенчө экономика төлөшөнчи эффеktivләх курма пулат-и?

– Инвестици проектесене вәя кёртнө май 4,1 миллион тенкелөх тупәш илнө тата хушма 140 ес вырәнө йөркеленө. Инвестици проектесене пурнәшлама 139 сөр лаптәкө уйәрнә, унан пөтөмөшлө каләпәшө 37,7 гектарпа танлашат.

– Пёчөк предпринимательство субъектөсенчө вәй хуракансен ес укси каләпәшө пирки мөн каланә пулаттәр?

– Пёчөк предпринимательствәра вәй хуракансен пёр уйәхри ватам ес укси шайө иртнө сүлхи кәртарту тәрәх 9075 тенкө танлашнә, виçе сул каялла 7100 тенкө пулнә, кәсәл вара – 9700 тенкө.

– Асаннә сферәра тәрәшакансем район экономикин аталанавне пысәк түпө хывасөсө. Вөсем туса илнө тупәш шайө еплерөх?

– Пёчөк предпринимателсен вәй-өпе иртнө сул 303, 4 миллион тенкелөх тавар әсәтнә. Виçе сул каялла ку кәртарту 221 миллион тенкө танлашнә. Кәсәлхи тәхәр уйәхра – 305 миллион тенкө.

– Пёчөк предпринимательство субъектөсем район шайөнчи хуҗлөхө, тиллөхө туясө-и?

– Асаннә бизнес аталанавөшөн тивөслө услови йөркелөс төлөшлө район шайөнчө ятарлә программа еслет. Пёчөк предпринимательство ытти-сөмпе тачәрах есөмө район администрацийөн пусләхө сүмөнчи предпринимателсен канәшнө йөркеленө. Асаннә канәш нумай ытти татса парәть. Савән пекех ытти есөсем те пурнәшланасөсө.

– Кунта паллах бизнес-инкубатор есө сүтатмасәр хәварма сүк пулө.

– Районта пёчөк тата ватам бизнесә аталантарма майсем туса парас төллөвө федерәллә центр пулашнине бизнес-инкубатор хута кайрө. Унти услови пите меллө. Паянхи кун төлнө 7 пүлөм (3-шө офис, 4-шө производствө валли) вырәнәсә есөс текенсенө кетет. Савәнпа та харпәр хәй бизнесне пусарас тата аталантарас төллөвлөсене хапәл таватпәр.

Р. ИЛЛАРИОНОВА
калашнә.

Юбилей

Саламатпәр

Юратнә мәшәра, аттене, кукашиө – Каткәс ялөнчө пурәнәкан **Александр Николаевич КРАСНОВА** 65 сүлхи юбилей ячөпе чун-чөререн саламлатпәр. Пурнәс сүлөпө малашнө те сирөппөн утма ырләх-сывләх, тулли телөй, анәсу сунатпәр. Кун-сүләр вәрәм та телөйлө килтәр. Эпир сана юрататпәр, хисөплөтпәр.

Малалла та пирө савәнтарса пурәнмәллә пултәр.

Салампа: мәшәрө, 2 хөрө, 2 көрүшө, 4 мәнүкө.

Юратнә анненө, кукама, асанненө – Анаткәс Апаш ялөнчө пурәнәкан **Раиса Антоновна ОХОТНИКОВА** 80 сүл тултарнә ятпа әшшән саламлатпәр. Тавак сана ыра кәмәлушән, чун әшшине пирө парнелөнөшөн. Есө пурри пирөншөн пысәк телөй тата пуянләх. Эпир санпа мухтанатпәр, эс пурришөн савәннатпәр.

Саламлаканөсем: хөрөсемпө көрүшөсем, ывалөсемпө кинөсем, мәнүкөсем, тәхләчөсем тата тавәнөсем.

Политика репрессийөсене лекнисене өмөр асра тытар

Шәпа

Юпа уйәхөн 30-мөшөнчө политика репрессийөсене лекнисене асанмәлли кун пулчө. Хурләхлә куна районти тури чәвашсен музейөнчө асанса ирттертөмөр. Әна чи малтан РСФСР Верховнәй Совөчөн йышәнәвөпө пәллә тумә тытәннә. Хәй вәхәтөнчө вара ним айәпсәр чылай сын шәпи хуçәлнә. Сәпа та вөсен ыра ячөсене каялла тавәрса патшаләх хәй хуҗтинө илчө.

Чүк уйәхөн 27-мөшөнчө вара политика репрессийөсене туснисен тата вөсөне пула инвалида тухнисен Пөтөм Раçсейри обществәлла организацине йөркелөнөрөнпө 20 сүл ситет. Иртнө тапхәртә пёр шөлсөр нушалантарнә, нумай сүл иртсен кәна вөсен таса ячөсене тавәрнисене чәваш көнөкө издательствө 2009 сүлта кә-

ларнә 2 томлә «Асану көнөкинчө» вуласа пөлмө пулат. Сәк террора, төрөс мар айәпланине пула миллионшар сын пурнәсө вәхәтсәр татәлнә. Ку вәл историн хура страници пулин те пирөн әна манма юрамәст.

Мөн-ха вәл репрессия? Влаç хәйне хирөс тунә есөсөшөн тесе айәплани. Мөнпө айәпа көнө-ши «шахта есөнчи» 1937 – 1938 сүлсенчө паләрнә пиншөр сын? Пөтөм чунла айванла сүтә пуласләх өненөкөн парти членөсем, вөсен шутөнчө пирөн районти Кивө Матякәра суралса үснө М. Григорьев, высләх сүлсенчө чәваш халәхне виллөрен сәлса хәварас тесе есөнчө. Әна, 1932 сүлта Чәваш халәх комиссариячөн сөр ес пайён пусләхөн сүмнө, троцкистөмпе сыхәнү тытнә тесе 1937 сүлта айәпланә, кайран вара арестленө. Пёр

шөлсөр асапалтарнине пула вәл 1939 сүлта төрмөре сәкәнса вилнө.

Кивө Матякәра суралнә П. Прокопьев репрессия ачи Тюмень обласөнчөх юлнә. Анча та чәваш сөр-шывөпө вәл сыхәнү татман. Хәй пултарнә таран типө сүлсенчө «Ударника» утә-улампә пулашнә. Емөрөпөх колхоз председателөнчө есөнчө Социализмла Ес Геройө ята тивөснө, яланах район пурнәсөпө интересленнө.

Паянхи кун вара районти политика репрессийөсене лекнө 45 сын пурәнәт. Вөсем өмөрөх пирөн асәра пулчө. Сәкә – чи кирли. Нихсан та вөсөне манас марччө, пөрре тунә йәнәшә тавас марччө.

Мөнлө хирөс тәма пултарнә-ха генералөсемпе маршалөсем, поэтөсем артистөсем – Гумилев, Смеляков, Митта Ваçлейө тата ыттисем те. Вөсен шутөнчө

Якаткәсинчө суралса үснө Чөмпөр чәваш шулөнчө вөрөннө, кайран И. Яковлев ыттипө кунта есөнчө чәваш чөлхин пөррөмөш грамматикине йөркелөкөнө Тимухха Хветөрө. Әна 1937 сүлта репрессилөнө, 1941 сүлта вара вәл сөрө көнө.

Пирөн районти политика репрессийөсене лекнисен шәпилө паллашма эсир район музейне килмө пултаратәр. Кунтах «Возрождение надежды» хәсәт страницөсем, куçсүлөпө тулнә йөркөсөм пуранасөсө. Политика репрессийөсене пула инкөк туснисен Чәваш Республикинчи Ассоциацийөн Муркаш районөнчи уйәрмөн ертүси Н. Клементьев пулашнине кунта ятарлә стөнд хәтөрленө. Район историйөпө кәсәкланакансенө те кунта чөнөтпөр.

О. КЛЕМЕНТЬЕВА,
музей методисчө.

Следстви комитетөнчен

Ют хуçаләхә ан көрөр!

Раçсей Федерацийөн Конституцийө пуриншөн те әнланмәллә. Унта сурт-йөр уйрам сын харпәрләхө пулинө аван сөрнә. Савәнпа та унта ирөксөр көмө, хуçаланма никамән та юрамәст. Апла пулин те Каткәсра пурәнәкан хәрарәм кил-сүртнө сирөм ултә сүлхи яш вәйпа көнө. Ку төлөшлө төрөслөв пирәт.

И. ФЕДОТОВ,
аслә следователь.

Вулакан пултарулачө

Килчө ситрө көркунне

Уй-хирөсем пушанчөс, Сап-сар тумпа вәрман, Чөчөкөсем те типрөс, Шав сүмәр чашлатат.

Тавраләх пите илөмлө Хәйөн майөпелө. Вәрмансенчө кәмпийө, Татах үркөнөмесөн.

Хур кайәксөн картийө Инсө сула вөсөт. Часах ак хөл сивви те – Шур юр килсө ситет.

Егор ВАСИЛЬЕВ.

Якаткәсси ялө.

Саккун

Коррупциө көрөшөр

Коррупциө көрөшөс ытти паян пите сивөч тәрәт, кунта уйрамах патшаләх шайөнчи өвөтлә есөнчөс төлөшөнчи йөркөсөрлөхө асанмәллә. Савна май коррупциө хирөс көрөшөс есө вәйләтас өнөпө иртнө сүл йышәннә 329 – Ф3 № «О внесении изменений в отдельные законодательные акты РФ в связи с совершенствованием государственного управления в области противодействия коррупции» саккуна хәш-пөр улшәнү кёртнө.

Муркашри район сүчө те асаннә йөркөсөрлөхпө көрөшөс төлөшпө төрлө ес ирттерет. Эпир вырәнәсә сүртән пөррөмөш хуҗөнчө коррупциө сөмөллө преступлениөсемпө сыхәннә сырусөмпө сәхавөсем валли ятарлә ещөк пур. Енчөн те эсир сәкән пек фактөсем пирки мөн те пулин пөлөтөр пулсан пирөн пата сырәр. Сынсенчөн килнө сырусөне ятарлә комиссиө йышәнәт. Савән пекех кунта коррупциө көрөшөс есө сүтатәкән төрлө информәци стөнчө вырәнәстәрнә.

В. ИВАНОВ,
Муркаш район сүчөн администраторө.

Әс-тән сивөчлөхне төрөслөрөс

Раçсей историйөн сүлтәлөкө

Ноябрөн 7-мөшөнчө **А. Николаев** ячөллө Муркашри районти ача-пәча төп библиотекине пысәк йыш пухәнчө. Кунта Раçсей историйөн сүлтәлөкне халалланә «Пәтрашәнчәк тапхәр тата 1812 сүлхи Отечественнәй вәрсә» темәпа әс-тән сивөчлөхне, тавра курәм аталанавне төрөслөкөн республика шайөнчи «Әслиөсемпө мәнлисөм» ятпа интеллектуәллә вәйә иртрө. Унта районти шулсөнчи 8 – 9 классенчө вөрөнөкөн 26 ача хуҗишәнчө. Есө сәкән пек шайра йөркелени пөррөмөш хуҗ пулчө.

Историе кашнин пөлмөллө, савна май иртнө тапхәрти ес-хөл асрах пулмәллә. Авалләхсәр малашләх сүк, теçсө халәхра. Асаннә есө үсөсө аталанакан әрәвән көнөкөпө кәсәкланас туйәма вәйләтас, вөсөне историе асра тытма хәхәлантарас төллөвөпө йөркелөнө. Сивөч тупәшүра Нискасси шулөнчи Евгений Данилов чи маттурри пулчө. Кашмаш шулөнчи **Наталья Максимова** иккөмөш вырәнә тухрө. Виçсөмөш вырәнәтә – Турай шулөнчи **Кристина Бычкова**. Сөнтерүсөсөм Хисөп грамотисөмпө асанмәлөх парнесөне тивөсрөс. Ыттиөсем те тиллөхсөр юлмарөс.

Савән пекех «1812 сүлхи Отечественнәй вәрсә паттәрөсөм» презентациө сөнтерүсөсөм, Муркаш шулөнчө вөрөнөкөнөсөн **Екатерина Казакова** тата **Никита Рожков**, кунта хуҗишәнәкәнсенө хәйсен есөсөмпө паллаштарчөс. Вөсем историе тапхәрөсөне аса илчөс.

Р. МАКАРОВА.

«Коллектив лайахрах ёслени паларчё»

Паян – Шалти ёссен органёсен сотрудникён күнё. Шалти ёссен министрствин районти пайён пусләхёле Евгений Иванович Плечовла уяв умён каласма түр килчё.

– Евгений Иванович, уяв умён пулин те, пёрремёш ыйтава ёспех сыхантахар-ха: сирён пай сулалакан иртнё уйахёсенчө ёсленине мёнле хаклатар?

– Иртнё 10 уйахра пурё 340 преступлени регистрацилерёмёр. Сака вәл пәлтәрхинчен вун пәрпе нумайрах, анча та пәтёмёшле илсен район-та стабиллө лару-тәрәва

шайёчө (73,4 процент) япәх мар. Районта «Хәрушләхсәр муниципаллә тытам» программа пурнаёсланса пыни те пире ёсрө пулашат.

– Ытларах мён пәшәрхантарат, шуахшлаттарат?

– Сынсем үсөрлө преступлени туни үссе пырат. Сака, паллах, пәшәрхантарат те. Кашни 2–3-мөш преступлени – эрех-сәра ёснө хысқан тунисем. Ку нумай. Семьере тата йәлара йөркөнө пәсна төслөхсем те эрех ёснилөх сыхәннә. Ку ыйту социаллә пәлтәрешлө, савәнпа та аңа район ад-

паләтрәмәр. Ытларахәшө Шупашкарта пурәнакансем пирён район территорияёчө йөркөнө пәснө сыхәннә.

– Юлашки вәхәтра сынсем полицие ытларах шанма тытәнни сисёнмест-и?

– Сынсем чәнах та ытларах шанма пуслани куç керет. Кунпа пәрлөх вёсен требованийёсем те сирөплөне пыни паларат. Вёсенчен илнө хыпарсен шучө паләрмаллах үссе пырат. Чөннө хысқан, сәмахран, хәш вәхәтра ситессилө те интереслөне сөсө. Хәш чух пачах та пирён сотрудниксем мар, урах надзор органёсем

тивёснө төрөс әнланнипе те сыхәннә пулө сака.

– Сотрудниксен пәлу шайө, әсталәхө пирки мён калама пултаратар? Сирён пай ёсри аңасусемпе кәна сьрлахмасть вёт?

– Сотрудниксем хәйсен профессие пәлөвнө үстөрмесөр тәма пултарайма сөсө. Ку штата пәчөклетнө хысқан уйрәмах паллә пулчө. Әсталәх пирки те савнах каламалла. Кунсәр пуснө харпәр хәй пәлөвнө, тавра курәмне әнләлатса пымалли те кашни сотрудник умёчө тәрәкан задачәсенчен пәри.

Аңасусем вара сулсөренөх иртекөн Шалти ёссен министрствин чемпионатөнчө те пур, район-та иртекөн төрлө амартусөнчө те. Министрство чемпионатөнчө хамарән ушкәнра эфир кәсал сөнтерөсө пултәмәр. Темисө сулах сөрпүсемпе тупашса пытәмәр. Кәсал вёсөнө хыса хәвартәмәр. Районти ёс коллективёсен спартакиадинчө те яланах лайах кәтартусем тумә тәрәшатпәр.

– Аңасусем пурри савантарат, паллах. Евгений Иванович, ёсрө вара эсир, паллах, май пур пулнә пулсан, ирөк панә пулсан, мён улаштарнә пултаттар?

– Штат үстөрмө май пулнә пулсан кашни ял тәрәхөнчө уйрәм участкөвай сирөплөтмө пысак кәмәл пур. Вёсем пакуни-сенчен халәха чи сывәхисем. Халәлөхө вара сапла тумә пирён ирөк сук.

– Чылай сүл эфир паян-хи уява Милици күнө темө хәнәннә...

– Сапла. Паян вара уява Шалти ёссен органёсен сотрудникён күнө тетпәр. Кун пирки «Полици сөнчен» Федераллә саккун вәя көнө хысқан пәлтәр сөр-шыв Президентчө ятарлә указ кәларнә.

Истори страницисөнө тишкерөс пулсан вара Раçсөйрө 1715 сүлта

Пирён интервью

Пёрремёш Петөр общөствәлла йөркөнө сыхлама ятарлә служба йөркөнө. Аңа полици тенө. Вәл вәхәтра сак сәмах «патшаләха ертсө пырасси» пәлтәрешлө пулнә. 1917 сұлхи ноябрөн 10-мөшөнчө РСФСР Шалти ёссен халәх комиссариачөн йышәнәвөпө ёс милицине (рабочая милиция) йөркөнө. Вәл малтанах вярәнти советсөнө пәхәнса тәнә, каярах Шалти ёссен наркомачөн тытәмөнчө пулнә, 1946 сүлтанпа – Шалти ёссен министрствинчө. Көскөн истори сапла.

Самантпа усә курсә пур ёстөшө те пәр тәнәс ёслөсө пынәшән тав туса уявпа саламлатар. Кунсәр пуснө пирө сирө пулшәса пынәшән ветерансен кашнө, пай сүмөнчи общөствәлла канаша, халәх дружинисөнө, ял тәрәхөсенчи профилактика кана-

шөсөнө ертсө пыракансөнө, ял тәрәхөсөнө пусләхөсөнө, районти сүл ситмөннисемпе ёслөкөн комиссөнө, йөркөнө пәсәссин профилактика комиссөнө, район администрацине пирөнпө тачә сыхәнса ёслөнөшөн тав сәмахө калатар. Пурнө те сирөп сывләх, аңасусем сунатар. Тачә сыхәнурә ёслөни малашнө те район-та йөркөллө лару-тәрәва тытса тәма пулшәссөнө шанатар.

– Тавах, интереслө каласушән. Уяв ячөпө сирө. Н. НИКОЛАЕВА каласнә.

Сән үкерчөкөсөнчө: А. Иванов оперативлә дөжурнәйпа (сулахайри) унән пулшәкәнчө С. Николаев куллөнхи ёсрө; С. Полтанская уявра савәнпа сәлтәвө те пур: иртнө эрнөренпө вәл көсөн лейтенант.

Автор сән үкерчөкөсөм.

сыхласа хәвартәмәр. Коллектив лайахрах ёслөни паларчө. Преступлени нумайрах пулнинө вара эфир сөмьери тата йәлари преступленисөнө ытларах тупса паләртнөпө сыхәнтаратпәр. Ытти төрлө преступленисем сахалтарах пулни кәшт кәмәла хәпартат. Преступленисөнө усса парасси 88,6 процентпа танлашрө. Республика кәтартәвөн

министрациён шайёчө те, вярәнсөнө тухса та темисө хухах сүтсө явнә. Апла пулин те наказани пурри кәна витем күмест пулас. Ёс сүкки, сынсен культура шайө япәххи – саксен витемө пысак.

Сака вәхәтрах вәрәлла ёссөнө хисөпө чакнинө лайах пуләм темөллө. Наркотиксен саккунсәр саврәнәшөпө сыхәннә преступленисөнө 9 тупса

кирлө пулассө сынсөнө, анчах вёсем түрөх полицие шәнкәрәвләсө. Эфир, паллах, сүла тухатпәр.

Самрәксөм ташә кәсөсөнчө хәйсөнө йөркөллө-рөх тытма пусланине паләртас килөт. Яшсөмөпө хөрсөм пурнәсри аңасләх йөркөлөхпө сыхәннинө әнланма тытәннипе те, асәрхаттарусөнө адекватлә йышәннипе те, культура ёсчөнөсөм хәйсөнө

Саккун тавра

Суту-илү килёшөвнө пәхәнмалла

Тавар туянакан е услугәпа усә куракан хутшәннипе пусланса кайнә хәш-пөр хутшәнусөм Раçсөй Федерациён ятарлә саккунёсемпө йөркөлөнөсө. «Потребительсен прависөнө хүтөлөсси сөнчен» Федераллә Саккунпа тавар туянаканән (ёс е услугә) пахаләхлә, сывләхпа пурнәсшән хәрушә мар, сүт сәнталәкпа туянаканән пулрәхнө сиен күмөн тавар туянассөнө, вёсем сөнчен тата вёсөнө туса кәларакансем, хатөрлөкөнсем сөнчен информаци илссөнө тата ыттинө те паләртат. Сапла вара тавар сутакан (услугәпа тивөстөрөкөн) туянакана килёшүрө паләртнөпө пәтёмөх тивөстөрмөллө.

Анча та пурнәсра төрлө пәтәрмах та пулса тухат. Акә миравөх суд Евсөва граждәнка (Рөд.: хушәматнө улаштарнә) пөр индивидуаллә предприниматель патнө иск тәрәтинө пәхса тухрө. Евсөва сак предпринимательрен тавар туянас төллөвпө унпа суту-илү килёшөвнө тунә. Килёшүрө паләртнөпө предприниматель аңа пластик чүрөчөсөм хатөрлөсө парса, килёшүрө паләртнә 10 ёс күнөнчө лөсө пама тивөс пулнә. Евсөва пәтёмөшлө хакән сүрринө түйөнө. Килёшүрө паләртнә вәхәта предприниматель чүрөчөсөм лөсөсө паман. Сапла вара хөрарәм ис-

кра суту-илү килёшөвнө пәрахәслама, маларах түйөнө уқсана каялла илмө, уқсапа усә курнәшән процент шыраса илмө, пулрәх өнөпө тата кәмәл-сипет төлөшөнчөн сиен курнәшән та уқса шыраса илмө ыйтнә. Хысқан тата маларах асәннә сәлтәва пула эмел илсө пөтнө уқсана та өтөт тыттармәлли сөнранах шыраса илмө ыйтса каллөх судә тухнә.

Ёсө тишкерсө судә акә мөн паллә пулат. Предприниматель ёсө вәхәтра пурнәсламанни хөрарәма медицина пулшәвө памалла пуличчөнөх сиен күнө. Аңа килтө медицина пулшәвө панә, стационарта сиплөв кирлө пулнәран больницәна вьрттарнә.

Евсөва искра паләртнөпө өтөт тытакан предприниматель пәтёмөх килёшөмөн. Чүрөчөсөнө вәхәтра лөсөсө пама май килмөннин сәлтәвө пулнинө судә кәтартса панә, суту-илү килёшөвнө пәрахәслама хирөс маринө паләртнә. Суд Евсөва граждәнка тәрәтнә иск тәрәх ёсө пәхса тухса суту-илү килёшөвнө пәрахәсларө. Вәл искпа ыйтинө тивөстөрнө. Предпринимателөн вара тавар туянаканән ыйтәвөсөнө тивөстөрмөншөн саккунпа килёшүллөн штраф та түйөмө тиврө.

Т. САЛДЫРКИНА, ЧР Муркаш район сүчөн судийи.

Кашни ача сывләхлә пултәр

«Солнышко» ача садөнчө кашни ир зарядкәран пусланат. Эрнөрө висө хут ятарлә специалист физкультура занятиёсем ирттерөт. Картишнө усәлма тухсан та хускануллә вәйәсөм вылятпәр, спорт упражнениёсем ытларах тутаратпәр. Ачасөм сүлла велосипедпа, самокатпа, хөллө йөлтөрпө, сунашкапа ярәнасөсө. Кәнтәрлахи сывәрнә хысқан ачасөмпе сывләв гимнастикки ирттерөтпәр, сывләха ачасөнө ерөкөнө упражненисөм те яланах малти вярәнта. Занятисөм вәхәтөнчө те ачасөм вьвәнәсран физкультминуткәсөм ирттерөтпәр. Ачасөм апатланнә хысқан яланах сәварөсөнө чүхөсөсө.

Пирён садикра кашни эрнө уйрәм тематикәпа иртөт. Нумаях пулматсә «Сывләх эрни» иртрө. Сака тапхәрта ачасөнө сын организмөпө, унән уйрәмләхөсөмпе, кашни орган ёсөпө паллаштаратпәр, сывләха сирөплөтнин пәлтөрөшнө әнланма пулшәрәмәр. Савән пөкөх «Сывләх эрнинчө» төрлө заданисөм пурнәсланә чухнө ачасөнө пусаруләхнө аталантарма та тәрәшрәмәр.

Сакапек лайах условисөм туса пани садикра ачасөнө сирөп сывләхлә ситөнтөрмө май парат. Анчах та ача валли килтө те лайах условисөм пулмалла. Сәв төллөвпө эфир, воспитательсөм, ашшө-амәшөсөмпе тачә сыхәнү тытатпәр.

Шкул сүлнө ситмөн ача-пәча учреждениёсөнчө

Иртнө эрнөрө пирөн ушкәнра «Пирён сөмьөн сывә пурнәс йөрки» ятпа килтө хатөрлөнө стена хаçачөсөн конкурсө иртрө. Унта 7 сөмьө хутшәнчө. Кашни стена хаçатнө уйрәм өнпө паләртма пулат: хитрө үкерөссөнө, интереслө сән үкерчөкөсөмпе, илөмлө сәвәсөм сырассөнө. Конкурсә хутшәнма кәмәл тунә сөмьөсөнө тав сәмахө калас килөт.

Юлашкинчөн сәвна паләртса хәвармалла. Пирён ача сачө туса ирттерөкөн пөтөм ёс вәл – ачасөн сывләхнө упрәсси. Ашшө-амәшөсөм те савән пөк төллөв лартаçсө пулсан сөр сөнчө сывләхлә ачасөм ытларах та ытларах пулөс.

О. ПЕТРОВА, воспитатель. Сән үкерчөкөсө: стена хаçачөсөм пәри тепринчөн интереслөрөх.

Ёс стажё 45 сұлтан иртрё

АВТОРТАН. Кирек епле юбилей умён те үссе ситнё, хайён пурнас сұлне тупнә, ура сичне сирёп тәнә сын аса илү тыткәнөнче самантләха та пулин ачаләха ситсе килме тәрәшатъ, самрәкләха таврәнса пәхатъ, хайне сын пулма пуләнәшнә асләрах әрәва аса илсе тав таватъ. Юбилей қасёсем... Аса илүсемпе пёрлех ыра шанчәкпа та пуян вёсем...

Кил-тёрёшри ёссене пустарса пётёрнө хысән шула кайма тирпейленнө сұлсенчи хёраәм пуқан сине ларса кантәкран урамалла тинкерсе самантләха шухәша кайрө... Унта кёрхи сүмәр пёрехет. Акә йёпе-сапаллә санталәкән илемёне те киленме пултарақан куссем урамран кёрсе стена сични календарь сичне чарәнчөс. Анчах унта 1967 сұлхи сентябрьчө. Паян вара 21-мөш ёмөр хуаланатъ. Мөн вәхәтра иртрё Ильинкәри вәтам шулти 45 сұл та 3 уйәх? 1946 сұлхи майән 9-мөшөнче Шатракасичне учительсен 12 ачаллә сөмйинче суралнә, ёс ёмөрне математика вёрентессине халалланә хёраәмән ку ыйту сине те хурав пур-ха, анчах аса илүре нумай ларас пулатъ. Унан вара пёрремөш уроқа ситмелле. Юлма юраматъ. Хайённе хай сапла килешү туса ёсө вәхәтра ситме хәнәхнә учительни-

ца сывәх вәхәтра 150 сұл тултарақан Ильинка шулнелле сұл тытрө. Инсө каймалла мар пулин те сак сұл сични кашни кукрашка-муклашка паллә уншән. Паян вёсенчен кашних әна ыра сұл суннан туйәнчө. Ёс пурнасчө ачасене хутла вёрентессинче иртрернө хёраәмшән урәхла пулайё-ши тата? Сук.

«Паян йывәрләхсем пирки каласине час-часох илтме пулатъ. Таван сёршывән Аслә вәрси хысән та нумай ачаллә ялти сөмешөн вёсем сителөкхө пулнә. Сүкләх хуаланатчө вәл вәхәтра, анчах Калай-кассинчи вәтам шул директорөнчө ёслөнө тата сирёплөхөпө паләрнә аттен килте те ачисемпе ёслеме яланах вәхәт тупәнәтчө. Тавах әна уншән», – аса илү сәмхине сүтсе, тел пулакансемпе сывләх сунса васкамасәр утрө Вера Федоровна Ильина.

Ачаранах тёрөс наука-на кәмәлләнә Вера Калай-кассинчи вәтам шултан вёренсе тухсан 1963 сұлти И. Яковлев ячөллө Чаваш патшаләх педагогика институтне физикапа математика факультетне вёренме кёрет.

Студент сүлөсем хәвәрт иртсе кайрөс. 1967 сұлти сөнө вөрөнү сұлне Ильинкәри вәтам шула 8 сәмрәк специалист килет. Вёсенчен пөри – тин кәна аслә пелү дипломне илнө

Ильинкәри вәтам шул 150 сұлти

математик В. Сашальская. 9-мөш класа ертсе пима шанассө ёнерхи студенткәна. Явапләх пысәккине кура ёсө пурнаслассипе иккеленсе те илет хөр, анчах ачалла йывәрләхсене парәнтарма хәнәхнәскер пёрремөш уроқа кёрет. Ачасене юратнипе тата хайён ёсө лайәх пелнипе малтанхи кунранах туслашса каять вәл аслә клас-

ри хёрсемпе-каччәсемпе. Көсөх вёсем пёрле пулса походсене тухма, сывәхри ялсем тәрәх концертсемпе сүреме пулса сөсө. Савәнаслә вәхәтсемчө сав вәл сүлсем. Класри йёркене тытса пима сәмрәк учительница кашни ача патне хайён сұлне, вәхәтра кирлө сәмахне тупса пима пултәрчө. Сак ыра өне вёрен-текен паян кунченех пуян-

латса улпаса хәварчө. Савәнпа та ун патөнче маларах вёренсе тухнисене те тәтәшах курма пулатъ: паян та пуләшу, вырәнлә сәмах, кирлө сөнү, канаш кётөсчө вёсем...

Шул курәнса кайрө. 1862 сұлти прихут шулө пулса усәлнә вөрөнү завөдениё. Пиншер ачашән вәл анлә пурнас хапхи пулса тәнә. Нумай шыв юкса иртрё унтанпа, анчах шул йывәрләхсем умөнче пус усмарө, аталанчө, ялти әсләләх утравө пулса тәчө. Тёрлө сүлсенче математика вёрентекен, директорән вёрөнтөпе воспитани ёнөпе ёслөкөн сүмө пулса вәй хунә Вера Федоровнәна 1999 – 2011 сүлсенче асаннә шула ертсе пима та тёр килнө. Ыра ят хәварнә вәл сак ёсө. Паян та В. Ильина иртререкен математика урокөсенче шәпләхпа тимлөх хуаланатъ. «Пирён Вера Федоровнән урокөсене итлеме питө кәмәллә. Вәл шул ачисемпе ансат пулни, хайён предметне лайәх пелни, явапләх туйни, уроксене интереслө иртрерни, теоремәсене тёрөс шутласа пама вёрөнтни, ачасенчен сирөп ыйтни пире унпа туслаштарсө, тәрәшарах вөрөнене хистөсчө, – те сөсө халө шултан маларах вөрөнене тухнисем тата паян пёрлөхи патшаләх экзаменөсене хатёрленекенсем. – Вәл иртререкен уроксем пур-

нәса сывәх пулнәнән вёрөнтөкен мөн калани те асра нумайләха юлатъ».

Вера Федоровнән тепөр ыра өнө вәл – висө ача амәшө, юратнә мәшәр тата сөмье әшии пулни. Сак шултах ёс, черчени, үкермелли, юрә-көвө урокөсене ертсе пынә Иван Ивановичпа сөмье савәрса вёсем 2 хөрле ывәл суратса үстөрнө, пурнас сүлө сине кәларнә. Пирён кала-сура ветеран-педагог сакна та, пушә вәхәтра хай тёрлеме юратнипе те, сәмрәкрах вәхәтсенче спортпа туслә пулнине те, хайён ёсө опытно ёстөшөсене пама юратнипе те пытарса тәмарө.

Хастар вёрөнтөкенөн ёсри үсөмөсөм те пөчөк мар. Чи пысәкраххисем: «РФ халәха вёрөнтөс ёсө отличникө» (1989 с.), район администрацийөн Хисеп грамоти (1996 с.), ЧР Вёрөнтү министрствин Хисеп грамоти (2000 с.), «ЧР вёрөнтү ёсөн тава тивөслө ёсөнчө» (2004 с.), ЧР Патшаләх Канашөн Хисеп грамоти (2006 с.) тата тёрлө сүлсенче шултан вөрөнене тухнисен Тав сывәрвөсем (2001 с.).

Шәнкәрәв янәраса кайрө. Ёс юратәвөпе тулли сән-питлө В. Ильина черетлө уроқа көчө. Анчах-хашавпа тулнә класс шәпләнчө. Учительница ләпкә сасәпа урок пуларө.

А. БЕЛОВ.

Объявления

В НАШИХ ЦЕНАХ НЕТ НИЧЕГО ЛИШНЕГО
Ноутбук
от 9 990 руб.
АКЦИЯ
Розыгрыш призов!
Адрес: с. Моргауши, ул. 50 лет Октября, д. 4. Тел.: 62-3-80, 4-10.

БЫТОВАЯ ТЕХНИКА И ЭЛЕКТРОНИКА
Огромный выбор
КРЕДИТ
ДОСТАВКА
АКЦИЯ
Розыгрыш призов!
Адрес: с. Моргауши, ул. 50 лет Октября, д. 4. Тел.: 62-3-80, 4-10.

СПУТНИКОВЫЕ АНТЕННЫ от 3000 руб.
Установка, гарантия.
Тел.: 8-905-345-77-19. 3-10.

Осенняя распродажа: мотоблоки, мини-тракторы, навесное оборудование, снегоуборочная техника, запчасти, ремонт. Тел.: 8-967-470-31-43. 3-12.

пластиковые ОКНА
Немецкое качество
6-камерный профиль по цене 3-камерного
скидки до 35%
подробности по телефонам: 8-9603101816
Пенсионерам доп. скидки
Офис продаж в здании рынка с.Моргауши
Окна стали дешевле...

Спутниковое цифровое телевидение высокой четкости FULL и HD. Триколор 7300 руб. Телекарта 3000 руб. с. Моргауши. Тел.: 8-906-385-29-30. 3-10.

ОКНА ВЕКА на века. Металлические двери из Йошкар-Олы. Гарантия 3 года. Под ключ. Тел.: 8-919-666-39-02, 8(83547)23-2-96. 5-5.

МОСКВА – ВАХТА!!!
В Москву и Московскую обл. требуются **ФАСОВЩИЦЫ, ГРУЗЧИКИ**
Питание, проживание — БЕСПЛАТНО. Вахта. Выезд группами до предприятия. Гарантии. З/п 27 000 – 35 000 руб. Тел.: 8(8352)29-80-30, 29-50-30. 1-4.

АктивДеньги
www.aktivdengi.com
телефон по региону: 8-927-668-67-87
ЗАЙМЫ
от 1000 до 50 000
только паспорт
село Моргауши
ул.50 лет Октября 5
Билеты ГОСЛОТО-купите у НАС!

Продаем: доски 25-50 мм (обрезные, необрезные), брус любого сечения, жерди, подтоварник. Изготовим на заказ: срубы, беседки любого размера. Цена договорная, доставка по району бесплатно. Тел.: 8-927-667-28-32, 8-919-679-18-11. 2-10.

Проекты зданий и инд. домов, электро-, водо- и газоснабжения, сметы. Свид. СРО. ООО «Инптехс», с. Моргауши, ул. Мира, 9А. Тел.: 62-6-03. *
Ёне, вәкәр, пөчөк пәру, сурәх туянатпәр. Тел.: 8-905-343-60-63. 6-10.**

Продаю: кирпич одинарный М-100; М-125; М-150; керамический полуторный М-125; двойной керамический; силикатный белый, желтый; КББ р-р 20х20х40; красный половняк, некондиция, гравмассу, керамзит. Доставка и разгрузка на манипуляторе. Документы. Тел.: 8-903-358-20-97, 8(8352)44-20-97. 6-13.

Продаю с доставкой: кирпич керамический, силикатный (любых цветов); блоки керамзитобетонные, газосиликатные, фундаментные, пеноблоки; кольца колодезные; трубы асбестоцементные, профильные; арматура; цемент, сухие смеси, шифер, рубероид, профнастил, пиломатериалы. Металлоконструкции: гаражные ворота, калитка, забор, беседка, теплица, козырьки (навесы), решетки, кладочные сетки, печи, мангал, скамейки и т. п. Услуги крана-манипулятора. Тел.: 8-903-357-4675, 8-927-880-0483. 8-10.

В стабильную компанию на постоянную работу в связи с развитием требуются наполнители баллонов, операторы АЗС. Достойная заработная плата, официальное трудоустройство, социальные гарантии. Тел.: (83540)26-714. ***

Работа в Москве и МО: фасовщицы, упаковщицы, грузчики, комплектовщицы. Жилье, питание, транспорт – БЕСПЛАТНОЕ. Вахта: 15, 20, 30, 45 дней. З/п: от 27 000 (своевременная). Тел.: 8(8352)36-03-32, 36-42-92. 1-5.

«МОНТАЖСТРОЙ». Монтаж отопления, водопровода, котлов, радиаторов, счетчиков, насосов. Тел.: 8-937-377-03-00. 2-2.

Продается а/м ВАЗ-21104 2006 года выпуска, инжектор 16 кл., цвет золотисто-зеленый. Продается мелкий картофель. Тел.: 8-952-020-22-22.

Внимание!
Совместный проект
ООО «Фирма «Элис»,
Национальной библиотеки ЧР и КАФ «ЭкАудит»
конкурс:
«БухгалтерПрофессионал-2012!»
3 тура!
Сертификаты!!! Призы!!!
Регистрация участников до 12 ноября 2012 года!
Справки по телефонам: 62-35-15, 40-66-07, 40-66-08

Кил тата хушма хушалах

10 соткәран 10 тонна купәста

Есрен хәраманнисен үсәм сүлэ

Есеме кура төрлэ сынсене тел пулатәп та кашини хайен интересе, хайен курамә, хайен теллевепе есәхелә пулни, вөсем сәвсемпе хәс-пашалланса малашлаха пәхни савантарать. Еслекен сынна пәрне мухтаса тепәрне тиркеме сүк.

Каткәс ял тәрәхә паллә сынсемпе, хайсен есәне чунәпе парәннә есченсемпе чухән мар. Вөсенчен пәри – Карамаль-кассинче пурәнәкан Андрей Федорович Пайков. Тәрәшулахе, сынсемпе пәр сәмах тупма пәлнине, йывәрләхсене тарана ямасәрах сирме пултарнипе паллә вәл маншән.

«Гигант» хушалах уй-хирәнче есленә Евгения Ефимовна сәр есәне парәннә тата таван хушалахра та, ялта та платник есәпә ятлә пулнә Федор Яковлевич Пайковсем есә пәрахмасәрах 5 ача суратса үстернә. Андрей вөсенчен кәсәenni. Апла пулин те ачаллах есә пурнәс тыткәчи тенине төпе хурса есә сывах үснә вәл.

Чүк уйәхән 27-мөшәнче 86 сүл тултаракан анне хай вәхәтәнче хиртен улам илсе кеме трактор-машиншән кушсүлә юхтарни манән пурнәсра хайен йөрне турә: водитель пулмалла. Совет Сәрәнче службәра пулса таврәннә хысәән водител есәне күләнтем, – аса илет паян пәлөшәм.

Хушалах саланни есрен хәраман арсынна та сәнеләхсене шырама хистенә. Патшаләх килти хушма хушалаха аталантарма

пулашма пусласан сәмрәк сәмье сәр есәне күләнет: Елена Никифоровна Андрей Федорович Пайковсем килти хушма хушалахри сәр лаптәкне 2,5 гектара ситерәсә. Сәк лаптәк сичне вөсем паян пахча сымәс те, сәр улми те, килти вьлях-чөрлөх валли утә та сителәкх туса илещә.

Сәр хайен сичне еслекене тәрантарать. Атте сәпла калатчә. Паян сәк чәнләха эфир хамәр ачәсене вөрентәтпәр. Икә хөрәмәр пирән есәне кәсәклансах тәраәсә. Май пур чухне пулашасә те, – каләсәва малалла тәсәт Андрей 9 – 10 килограмм таякан купәстасене тараса сине хунә май (сән үкерчәкре). – Кәсәл 10 сотка сичнен 10 тонна купәста туса илтәмәр. Сәк үсәм пире ситес сүлсенче татах та тәрәшулләрах еслеме хавхалантарать.

Юратнә есә канупа танлаштарасә тейән Пайковсем пирки. Хапәлләнә есәне ирттернә кашни кун вара хай уйрәм пурнәс, уйрәм пуйнләх, уйрәм истори.

Есә юратакан Андрейна Елена ниҳәсан та ачәсене е урәх сынсен пулашавә сине шанса ларман. Сивә-и е ашә, сумәр сәватә е сәл тәман вәстерет – паян пурнәсламалли есә ырана хаварман.

Килти хушма хушалаха патшаләх пулашма пусланине тәрәс тесе хаклатәп. Ахальлән пәрлешүллә хушалахсем арканасә, вьлях йышә чакатә, аш-ка-

кайпа ытти продукци илеси сахалланат. Ку есәне патшаләх пулашавәпе уса курни питех те вьрәнлә, – паллаштарчә алла купәста тытнә арсын хай килти хушма хушалаха аталантараси пирки мән шутланипе. – Атте-анне-сәке хай вәхәтәнче килте вьлях-чөрлөх усрасах йывәс пүрт те лартнә, пүрт-сурта кирпечрен те савәрнә, пире те ура сине тәратнә.

Сәпла. Ялти сичнән унта та, кунта та өлкөрмелле. Кун пек чухне патшаләх пулашавә уншән ниҳәсан та ытлашши мар. Сәк пулашупа теллевлә уса курса Елена Андрей Пайковсем килти хушма хушалахра кәсәл кәна купәстасәр пурне 300 кг хөрлө кәшман, 450 – 500 кг кишәр туса илме мехел ситернә. Хайсен вайәпе туса илнә продукция Андрей паян хайен автомашинипе Шулашкарти Мускав пасарне, Етәрне-не, кашни эрне кун Муркаша, ыйтакансем пулсан ялсене илсе тухса сүтат.

Малашлаха шанчәклән пәхакан пәр есәне кәна сырлаха ларманни, вәл тәтәшах шыравра пулни, хайен есәне сәнеләхсене сүл парсах пыни пуриншән те паллә. Төрлө өнлә еслекен е урәх сывхаре та, шәрәхра та сүхатусем курәмла пулмәс. Сәкна Пайковсем аван пәлөсә. Савәнпа вөсем килти хушма хушалахри пусә саврәнәшә сәр улмисәр пурне вьлях-кашманә, төрлө пахча симәс, курак туса илессине кертәсә.

Анатолий БЕЛОВ.
Автор сән үкерчәкә.

Пушар надзор пайә асәрхаттарать

Төрәслевсем пусланәс

Паян пурнәсламалли есә ырана хаварсан вәл сәплипех кая юлни – пурнәсри чәнләх. Хавәрт аталанакан лару-тәру вара есәне сийәнчех е маларах та пурнәслама ыйтат.

Районта паянхи кунә 39 пушар пулчә, вут-сүләм тыткәнәнче 6 сын пурнәсә вәхәт-сәр татәлчә. Пәлтәр 26 пушарта 4 сын вилнәччә. Хәл күнәсем сывхарнә май пушар сәлтәвәсем кәмакасәмпе юсавсәр мәрәсем пулса тәраәсә. Чүк уйәхән 1-мөшәнче Шомикра М. Вернов хушалахәнче тухнә пушарта пурәнмалли пүрт сиенленчә. Инкәк сәлтәвәпә тәпчөв есәсем пыраәсә. Чүк уйәхән 4-мөшәнче вара 5 сөхет теләнче Хорнуйәнче юсавсәр мәрәне пула Е. Филиппова хушалахәнче мунча кәлләнчә. Сәк инкәк пушарсен ытларах пайә килти хушма ху-

шалахсәнче тухнине калат. Апла пулсан вөсен хушисен тимлөхе үстермелле.

Хальлөхе иртерех пулин те, Сәнә сүл уявәсем сывхарни пирки те манмалла мар. Сәкән пирки РФ Чрезвычайлә лару-тәру министрствини асәрхаттарать. Маларах асәрхаттары валли сәлтәвә те пур. Иртенә сүлхи Сәнә сүл уявәсенче Чәваш Республикинче «хөрлө автан» 49 хутчен алхаснә. Вөсенче 5 сын пурнәсә татәлнә, сиччән сурәнланнә.

Каланине шута илсе райнти пушар надзорә Сәнә сүл уявәсенче халәх йышлә пухәнәкан вьрәнсене (клубсене, школсене, чиркүсене) паянах төрәслеме пуслат.

А. ИЗОНОВ,
райнти пушар надзор уйрәмә пусләхә.

Анәсләх ун енче

Икә хөр тус тел пуласә те пурнәс пирки сәмах хушкатаәсә:
– Пурнәсу мәнле: качча тухрән та пурәнма пулатә-и?
– Япәх мар, анчах кунсем иртнә май мана мәшәрәм анәсләрах авланнә пек туйәнма пусларә.

Килте вьлях-чөрлөх тытакан валли

Пасара тухсан мән пәлмелле?

Ял сыннисем патшаләх пулашавәпе анлә уса курса килти хушма хушалахәсене аталантарнә май кулленех район территорияәнчи пасарсене вьлях-чөрлөх тата үсен-тәран продукцияй йышлә тухатә. Ку лайәх, анчах сәкән хысәәнче халәх сывләхне сиен күме пултаракан хәрушләх пытанни пирки те манмалли сүк. Сәкна сүту-иләвә тухаканпа пәрлех тавар туянма пыраканән та асра тытмалла. Кунти асәрхаттарусемпе паян пирән вулакансене Чәваш Республикин Патшаләх ветеринари службин надзор пайән пирән районпа еслекен аслә инспекторә О. ВОРОБЬЕВ паллаштарма кәмәл турә.

– Олег Александрович, ЧР Патшаләх ветеринари службин тытәмәнче надзор есә – сәнә структура. Апла пулсан хайен килти хушма хушалахәнче туса илнә вьлях-чөрлөх продукцияне вьрәнти пасара сүту-иләвә илсе тухаканшән та хушма явапләх хушәнатә. Сәпла мар-и?

– Явапләх үснине эсир төрәсех паләртатәр. Раәсей Федерациян тата Чәваш Республикин сакунәсемпе киләшүллән ялта пурәнәкансем пасарсене илсе тухакан пәтәм апат-симәс продукцияән санитарни теләшәнчен пахаләхлә пулнине сирәплетме обязәтәлнәй төрәслев витәр тухмалла. Килти хушма хушалахсемпе хресчен (фермер) хушалахәнче тата ял хушалах проиводство кооперативәсенче вьлях продукция сүту-илү каләпәшә пысәк пулнәран кашни ял тәрәхәнчех патшаләх ветеринари участокәсем пур.

Апат-симәс пахаләхне пәхса тама ветеринари учреждениәсен специлисчәсене хушнә. Район территорияәнче виәсә пасар еслет: Муркашра, Москакасичне тата Мән Сәнтәрте. Кунти продуктсен пахаләхне вьлях чирәсемпе кәрәшекен районтни станцин ветврачәсем тата Мән Сәнтәрти ветлечебница ертүси пәхса тәраәсә.

– Пасара килти хушма хушалахра туса илнә продукцияне тухса пулсан чән малтанах мән шута илмелле-ха?

– Кирек өпле есәне хайен йөрки пуррине паләртәс хаварсәсәм килет. Пасарсем те унран айкинче тәрсә юлмаәсә. Килти хушма хушалах тытаканән та пәрлешүллә хушалахсенни пекех пасарсенче апат-симәс продукчәсем

сүтма сәк йөркенә пәхәнмалла:

– малтанах вьлях-чөрлөх сүтнә чухнехи асәрханулах пирки. Килти хушма хушалахран пасара вьлях илсе тухаканән хайәнне пәрле вьлях сыввине сирәплетекен 4-мөш формәллә ветсправка илмелле;

– промышленносра кәларнә ашран тунә хатәр изделисемпе, сәтпе тата сәт продуктәсемпе, консервәсемпе, чәх сәмартисемпе тата ыттисемпе сүтә тума сәв продуктсен пахаләхәпә хәрушсәрләхне сирәплетекен документсем сүтма тухакан сүмәнче пулмалла;

– килти хушма хушалахран пусса тирпейлесе тухнә аш теләшпә вьляхән сывләхә өпле пулнине сирәплетекен ветеринари справки е клемленин свидетельствини кирлә;

– килти хушма хушалахран е хресчен (фермер) хушалахәнчен сәт тата унран хатәрленә продукция илсе тухса сүтә тума та вьляхән сывләхә теләшпә вьрәнти эпизоотиллә лару-тәрәва сирәплетекен 4-мөш формәллә ветеринари справки кирлә. Йөркенә пәсас мар тесен сүтүсән сүтма сирәплетнә йөркепе панә медицина кәнеки пулмалла;

– килти хушма хушалахран е хресчен (фермер) хушалахәнчен илсе тухнә чәх сәмартни теләшпә те чәхсен сывләхә өпле пулнине тата вьрәнти эпизоотиллә лару-тәрәва катартакан ветеринари справки кирлә;

– хушма хушалахсәнчен пасарсене илсе тухакан пыл валли вара ветсправкәпа пәрлех төрәслевсәсем утар теләшпә паспорт та ыйтә;

– пулапа сүтә тума сүтма ветеринари свидетельствини (справки) пулмалла;

– пасара кәларакан сәр улми, пахча симәс, улмасырла, типәтнә улмасырла, майәр, типәтнә кәмпа теләшпә вьрәнти патшаләх ветлабораторийәнче ветеринарипе санитарни экспертизи туни кирлә;

– килти хушма хушалахран е хресчен (фермер) хушалахәнчи теплицәсенчен пасара сүту-илү тума илсе тухнә үсен-тәран продукциян те ветеринари төрәслевә пулмалла;

– тип супа (промышленносра хатәрлени пулмасан) акмасәр ситәнекен симәсене, сырласене, чөрә кәмпасене сүтма сүтма пасарсенчи лабораторисенче илнә ветеринарипе санитарни пәтәмлетевә пулмалла;

– таварланә-йүсәтнә, маринадланә симәссем валли сүту-илү правилисене пәхәннипе пәрлех пасарсенчи лабораторисенче илнә ветеринарипе санитарни пәтәмлетевә кирлә;

– таса михәсене тултарнә е ытти савәтсенчи тырәсемпе кәрпене, сәнәха сүтма пасарсенчи лабораторисенче илнә ветеринарипе санитарни пәтәмлетевә пулмалла;

Обязәтәлнәй йөркепе сертификат кирлә продукция сәв сертификатсен копийәсемпе те сүтма ирәк пур.

Паян ял хушалах проиводство кооперативәсемпе пәрлех килти хушма хушалахсем те утә-улам нумай туянаәсә. Кун пек чух сүтма сүтма сүмәнче асәннә продукциян ветеринари хәрушсәрләхә пирки 4-мөш номерлә справка е 3-мөш номерлә ветсвидетельство пулмалла.

А. ПЕТРОВ
калашнә.

Хәл күнәсем сурәх витинче

Мәнпе тәрантарсан лайәхрах?

Сүлла улах-саранта сурәхә татәшах апат сәмпе пултарнәран сәк вәхәтра вөсен үт хушасләхә те пысәк. Хәл күнәсенче вөсем начарланса ан кайчәр тесен мән асра тыт-

малла-ха? Чән малтанах сурәхәсене таләкра виәсә хутчен апат парассине манса ан кайәр.

Хәл күнәсенче ирпекәсра эплә сурәхәсене сәтәклә симәс тураса па-

ратәп: сахәр кәшманә, сәр улми, кишәр, силос т. ыт. те. Сәкәнпа пәрлех вөсен үмәнчен утә та татмастәп.

Нумай сүлхи төрәслевсемпе сәнавсем хысәән сәкән пек пәтәмлетү патне пырса тухрәм: сурәхәсене пәр таләк пурәнма 5-шер килограмм таран утә тата сәтәклә симәс, 1 килограмм концентрат кирлә. Сәкәнпа пәрлех үсә ситнә сурәхәсемпе такасене кашни кун 10 – 15 грамм, путексене 5 – 8 грамм апат тәварә памалла.

Сәк ансат йөркесене пәхәнсан килти хушма хушалахра сурәх тытти те тупаш паратә.

В. ИЛЬИН,
вьлях тухтәрә.

Ярапайкасси ял тәрәхә.

Телепрограмма

с 12 по 18 ноября 2012 года

ПОНЕДЕЛЬНИК, 12.11

ПЕРВЫЙ

5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 1.10, 3.00 Новости
 5.05 «Доброе утро»
 9.20 «Жить здорово!» 12+
 11.30, 4.15 Контрольная закупка
 12.20 «Время обедать!»
 13.00 «Дешево и сердито»
 14.00 Другие новости
 14.25 Понять. Простить 12+
 15.15 Федеральный судья 16+
 16.10 Т/с «УБОЙНАЯ СИЛА» 16+
 17.00 Т/с «НЕРАВНЫЙ БРАК» 16+
 18.50 «Давай поженимся!» 16+
 19.50 «Пусть говорят» 16+
 21.00 «Время»
 21.30 Т/с «ОБРАТНАЯ СТОРОНА ЛУНЫ» 16+
 23.30 «Вечерний Ургант» 16+
 0.00 «Свобода и справедливость» 16+
 1.30, 3.05 Х/ф «КОНФЕТТИ» 18+
 3.25 Т/с «TERRA NOVA» 12+

РТР

5.00 Внимание! С 5.00 до 11.50 вещание осуществляется по кабельным сетям
 5.00 Утро России
 9.00 «1000 мелочей»
 9.45 «О самом главном»
 10.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» 12+
 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести 11.50 Т/с «ТАИНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
 12.50 «Все будет хорошо!» 12+
 13.50, 16.45, 4.45 Вести. Дежурная часть
 14.50 Т/с «ЕФРОСИНЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
 15.45 Т/с «КРОВИНУШКА»
 17.50 Т/с «ВСЕГДА ГОВОРИ «ВСЕГДА»-7» 12+
 20.30 Спокойной ночи, малыши!
 20.40 «Прямой эфир» 12+
 21.30 Т/с «ВЕРОНИКА. ПОТЕРЯННОЕ СЧАСТЬЕ» 12+
 0.15 «Дежурный по стране» Михаил Жванецкий
 1.10 «Девчата» 16+
 2.15 Т/с «ТРАВЯ» 16+
 4.10 «Городок»

ЧУВАШИЯ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
 7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
 8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
 11.30-11.50 Вести-Чăваш ен
 14.30-14.50 Вести-Чувашия
 17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
 19.40-20.00 Вести-Чувашия
На канале «Россия 2»
 12.00-12.30 Вести-Спорт-Чувашия

КУЛЬТУРА

7.00 «Евроныос»
 10.00 «Наблюдатель»
 11.15 Х/ф «ЖИЗНЬ КЛИМА САМГИНА»
 12.25 Д/ф «Мировые сокровища культуры» «Эдинбург - столица Шотландии»
 12.40 Д/ф «Хрустальные дожди. Татьяна Гилецкая»
 13.25 Д/с «Планета людей». «Джунгли. Люди деревьев»
 14.15 «Линия жизни»
 15.10 «Пешком...» Москва/усадбная
 15.40, 19.30, 0.00 Новости культуры
 15.50 И. В. Гете. Телеспектакль «СЦЕНЫ ИЗ ТРАГЕДИИ «ФАУСТ»
 16.45, 1.25 Д/ф «Мировые сокровища культуры»
 17.00 «Рождающие музыку» Гитара
 17.45 Д. Баренбойм и Берлинская государственная капелла под управлением П. Булеза. Концерт в Эссене
 18.35 Д/ф «Пределы времени»
 19.45 Главная роль
 20.05 «Сати. Нескучная классика...»
 20.45 «Монолог в пяти частях» Эльдар Рязанов.
 21.15, 1.40 Academia
 22.00 Д/с «Подводная империя». «Волны быльи»
 22.45 «Мост над бездной»
 23.30 «Тем над бездной»
 0.20 Д/ф «Актуальное кино с Людмилой Улицкой» «Трамвайный проспект»
 2.25 Произведения П.И. Чайковского в исполнении Г. Казаяна (скрипка) и «Вивальди-оркестра» под управлением С. Безродной

НТВ

5.55 «НТВ утром»
 8.35 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» 16+
 9.30, 15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
 10.20 «Живут же люди!» 0+
 10.55 «До суда» 16+
 12.00 Суд присяжных 16+
 13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
 14.35 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
 16.25 «Прокурорская проверка» 16+
 17.40 «Говорим и показываем» 16+
 19.30 Т/с «БРАТ ЗА БРАТА-2» 16+
 21.25, 23.35 Т/с «ДИКИЙ-2» 16+
 23.15 Сегодня. Итоги
 1.25 Центр помощи «Анастасия» 16+
 2.10 «Советская власть» 12+
 3.00 Т/с «ВИСЯКИ» 16+
 4.55 Т/с «ЧАС ВОЛКОВА» 16+

ВТОРНИК, 13.11

ПЕРВЫЙ

5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.00, 3.00 Новости
 5.05 «Доброе утро»
 9.20 «Жить здорово!» 12+
 10.25 Контрольная закупка
 10.55 Модный приговор
 12.20 «Время обедать!»
 13.00 «Дешево и сердито»
 14.00 Другие новости
 14.25 Понять. Простить 12+
 15.15 Федеральный судья 16+
 16.10 Т/с «УБОЙНАЯ СИЛА» 16+
 17.00 Т/с «НЕРАВНЫЙ БРАК» 16+
 18.50 «Давай поженимся!» 16+
 19.50 «Пусть говорят» 16+
 21.00 «Время»
 21.30 Т/с «ОБРАТНАЯ СТОРОНА ЛУНЫ» 16+
 23.30 «Вечерний Ургант» 16+
 0.20 «Городские пижоны» «Обитель гжи» 18+
 0.55 Т/с «ГОРОДСКИЕ ПИЖОНЫ» «КАЛИФРЕНИЯ» 18+
 1.25 «Городские пижоны» «Пропавший без вести» 16+
 2.20, 3.05 Х/ф «К СЕВЕРУ ОТ АЛЯСКИ» 12+

РТР

5.00 Утро России
 9.00 «1000 мелочей»
 9.45 «О самом главном»
 10.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» 12+
 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести 11.50 Т/с «ТАИНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
 12.50 «Все будет хорошо!» 12+
 13.50, 16.45, 4.45 Вести. Дежурная часть
 14.50 Т/с «ЕФРОСИНЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
 15.45 Т/с «КРОВИНУШКА»
 17.50 Т/с «ВСЕГДА ГОВОРИ «ВСЕГДА»-7» 12+
 20.30 Спокойной ночи, малыши!
 20.40 «Прямой эфир» 12+
 21.30 Т/с «ВЕРОНИКА. ПОТЕРЯННОЕ СЧАСТЬЕ» 12+
 23.25 Специальный корреспондент. 16+
 0.30 «Кузькина мать» Итоги.
 «Взорвать мирно. Атомный романтизм»
 1.25 Вести +
 1.50 «Честный детектив» 12+
 2.25 Х/ф «АМЕРИКАНСКАЯ РАПСОДИЯ» 16+

ЧУВАШИЯ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
 7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
 8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
 11.30-11.50 Вести-Чăваш ен
 14.30-14.50 Вести-Чувашия
 17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
 19.40-20.00 Вести-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроныос»
 10.00 «Наблюдатель»
 11.15 Х/ф «ЖИЗНЬ КЛИМА САМГИНА»
 12.25 Д/ф «Мир русской усадьбы»
 13.00 Д/ф «Видеть солнце. Владимир Филатов»
 13.20 Д/ф «Пределы света»
 14.25, 21.15, 1.55 Academia
 15.10 Красуйся, град Петров!
 15.40, 19.30, 0.00 Новости культуры
 15.50 И. В. Гете. Телеспектакль «СЦЕНЫ ИЗ ТРАГЕДИИ «ФАУСТ»
 17.00 «Рождающие музыку» Скрипка
 17.45 Д. Баренбойм и А. Нетребко. Концерт в Берлине «Романсы П.И. Чайковского»
 18.35 Д/ф «Пределы света»
 19.45 Главная роль
 20.05 Власть факта. Великая забытая война
 20.45 «Монолог в пяти частях» Эльдар Рязанов.
 22.00 Д/с «Подводная империя». «Опасные обитатели глубин»
 22.45 «Игра в бисер». «Габриэль Гарсиа Маркес»
 23.30 «Мост над бездной». «Винсент Ван Гог»
 0.20 Х/ф «СЕРДЦЕ ВСЯКОГО ЧЕЛОВЕКА»
 2.40 Д/ф «Мировые сокровища культуры»

НТВ

5.55 «НТВ утром»
 8.35 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» 16+
 9.30, 15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
 10.20 «Профессия - репортер» 16+
 10.55 «До суда» 16+
 12.00 Суд присяжных 16+
 13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
 14.35 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
 16.25 «Прокурорская проверка» 16+
 17.40 «Говорим и показываем» 16+
 19.30 Т/с «БРАТ ЗА БРАТА-2» 16+
 21.25, 23.35 Т/с «ДИКИЙ-2» 16+
 23.15 Сегодня. Итоги
 1.35 Главная дорога 16+
 2.10 Дикий мир 0+
 3.00 Т/с «ВИСЯКИ» 16+
 4.55 Т/с «ЧАС ВОЛКОВА» 16+

СРЕДА, 14.11

ПЕРВЫЙ

5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.00, 3.00 Новости
 5.05 «Доброе утро»
 9.20 «Жить здорово!» 12+
 10.25 Контрольная закупка
 10.55 Модный приговор
 12.20 «Время обедать!»
 13.00 «Дешево и сердито»
 14.00 Другие новости
 14.25 Понять. Простить 12+
 15.15 Федеральный судья 16+
 16.10 Т/с «УБОЙНАЯ СИЛА» 16+
 17.00 Т/с «НЕРАВНЫЙ БРАК» 16+
 18.50 «Давай поженимся!» 16+
 19.50 «Пусть говорят» 16+
 21.00 «Время»
 21.30 Т/с «ОБРАТНАЯ СТОРОНА ЛУНЫ» 16+
 23.30 «Вечерний Ургант» 16+
 0.20 Т/с «ГОРОДСКИЕ ПИЖОНЫ» «БЕЛЫЙ ВОРОТНИЧОК» 16+
 1.15 Х/ф «СКОЛЬКО ТЫ СТОИШЬ?» 16+
 2.20, 3.05 Х/ф «ГЛАВНАЯ МИШЕНЬ» 16+

РТР

5.00 Утро России
 9.00 «1000 мелочей»
 9.45 «О самом главном»
 10.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» 12+
 11.00, 14.00, 16.25, 20.55 Вести 11.50 Т/с «ТАИНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
 12.50 «Все будет хорошо!» 12+
 13.50, 16.45, 4.45 Вести. Дежурная часть
 14.50 Т/с «ЕФРОСИНЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
 15.45 Т/с «КРОВИНУШКА»
 16.55 Т/с «ВСЕГДА ГОВОРИ «ВСЕГДА»-7» 12+
 18.50 Футбол. Товарищеский матч. Россия - США. Прямая трансляция из Краснодар
 21.20 Т/с «ВЕРОНИКА. ПОТЕРЯННОЕ СЧАСТЬЕ» 12+
 23.15 «Присяга верны»
 0.15 «Государственный»
 1.15 Вести +
 1.40 Х/ф «СЕРДЦЕ НЕ КАМЕНЬ» 12+
 4.30 «Городок»

ЧУВАШИЯ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
 7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
 8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
 11.30-11.50 Вести-Чăваш ен
 14.30-14.50 Вести-Чувашия
 17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
 19.40-20.00 Вести-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроныос»
 10.00 «Наблюдатель»
 11.15 Х/ф «ЖИЗНЬ КЛИМА САМГИНА»
 12.25 Д/ф «Мир русской усадьбы»
 13.00 Д/ф «Видеть солнце. Владимир Филатов»
 13.20 Д/ф «Пределы света»
 14.25, 21.15, 1.55 Academia
 15.10 Красуйся, град Петров!
 15.40, 19.30, 0.00 Новости культуры
 15.50 И. В. Гете. Телеспектакль «СЦЕНЫ ИЗ ТРАГЕДИИ «ФАУСТ»
 17.00 «Рождающие музыку» Арфа
 17.45 Д. Баренбойм, А. Вайперштайн и Берлинский филармонический оркестр. Концерт в Оксфорде
 18.25 Д/ф «Джордж Байрон»
 18.35 Д/ф «Поиски внеземной жизни»
 19.45 Главная роль
 20.05 «Абсолютный слух»
 20.45 «Монолог в пяти частях» Эльдар Рязанов.
 22.00 Д/с «Подводная империя». «Опасные приливы и течения»
 22.45 Магия кино
 23.30 «Мост над бездной». «Герника» Габриэль Гарсиа Маркес
 0.20 Х/ф «СЕРДЦЕ ВСЯКОГО ЧЕЛОВЕКА»
 2.40 Д/ф «Мировые сокровища культуры»

НТВ

5.55 «НТВ утром»
 8.35 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» 16+
 9.30, 15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
 10.20 «Профессия - репортер» 16+
 10.55 «До суда» 16+
 12.00 Суд присяжных 16+
 13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
 14.35 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
 16.25 «Прокурорская проверка» 16+
 17.40 «Говорим и показываем» 16+
 19.30 Т/с «БРАТ ЗА БРАТА-2» 16+
 21.25, 23.35 Т/с «ДИКИЙ-2» 16+
 23.15 Сегодня. Итоги
 1.35 Квартальный вопрос 0+
 2.35 Дикий мир 0+
 3.00 Т/с «ВИСЯКИ» 16+
 4.55 Т/с «ЧАС ВОЛКОВА» 16+

ЧЕТВЕРГ, 15.11

ПЕРВЫЙ

5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.00, 3.00 Новости
 5.05 «Доброе утро»
 9.20 «Жить здорово!» 12+
 10.25 Контрольная закупка
 10.55 Модный приговор
 12.20 «Время обедать!»
 13.00 «Дешево и сердито»
 14.00 Другие новости
 14.25 Понять. Простить 12+
 15.15 Федеральный судья 16+
 16.10 Т/с «УБОЙНАЯ СИЛА» 16+
 17.00 Т/с «НЕРАВНЫЙ БРАК» 16+
 18.50 «Давай поженимся!» 16+
 19.50 «Пусть говорят» 16+
 21.00 «Время»
 21.30 Т/с «ОБРАТНАЯ СТОРОНА ЛУНЫ» 16+
 23.30 «Вечерний Ургант» 16+
 0.20 «Городские пижоны» «Гримм» 16+
 1.15, 3.05 Х/ф «28 НЕДЕЛЬ СПУСТЯ» 18+
 3.15 Т/с «TERRA NOVA» 12+

РТР

5.00 Утро России
 9.00 «1000 мелочей»
 9.45 «О самом главном»
 10.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» 12+
 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести 11.50 Т/с «ТАИНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
 12.50 «Все будет хорошо!» 12+
 13.50, 16.45, 4.45 Вести. Дежурная часть
 14.50 Т/с «ЕФРОСИНЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
 15.45 Т/с «КРОВИНУШКА»
 17.50 Т/с «ВСЕГДА ГОВОРИ «ВСЕГДА»-7» 12+
 20.30 Спокойной ночи, малыши!
 20.40 «Прямой эфир» 12+
 21.30 Т/с «ВЕРОНИКА. ПОТЕРЯННОЕ СЧАСТЬЕ» 12+
 23.25 «Поединок» 12+
 1.05 Вести +
 1.30 Х/ф «ПОЛТЕРГЕЙСТ» 16+
 3.45 Комната смеха

ЧУВАШИЯ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
 7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
 8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
 9.00 Азбука безопасности
 9.10-9.45 Секреты здоровья и красоты
 11.30-11.50 Вести-Чăваш ен
 14.30-14.50 Вести-Чувашия
 17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
 19.40-20.00 Вести-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроныос»
 10.00 «Наблюдатель»
 11.15 Х/ф «ЖИЗНЬ КЛИМА САМГИНА»
 12.25 Д/ф «Мир русской усадьбы»
 12.50 Д/ф «Легенды и были дяди Гилля»
 13.30, 18.35 Д/ф «Поиски внеземной жизни»
 14.25, 21.15, 1.55 Academia
 15.10 «Письма из провинции»
 15.40, 19.30, 0.00 Новости культуры
 15.50 В. Токарева. «ДЕФИЦИТ НА МАЗЕВА»
 16.45, 2.40 Д/ф «Мировые сокровища культуры»
 17.00 «Рождающие музыку» Рояль
 17.45 Д. Баренбойм. Сольный концерт в Варшаве
 19.45 Главная роль
 20.05 Черные дыры. Белые пятна
 20.45 «Монолог в пяти частях» Эльдар Рязанов.
 22.00 Д/с «Подводная империя». «Опасные приливы и течения»
 22.45 Культурная революция»
 23.30 «Мост над бездной». «Казимир Малевич»
 0.20 Х/ф «СЕРДЦЕ ВСЯКОГО ЧЕЛОВЕКА»
 2.40 Д/ф «Мировые сокровища культуры»

НТВ

5.55 «НТВ утром»
 8.35 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» 16+
 9.30, 15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
 10.20 «Медицинские тайны» 16+
 10.55 «До суда» 16+
 12.00 Суд присяжных 16+
 13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
 14.35 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
 16.25 «Прокурорская проверка» 16+
 17.40 «Говорим и показываем» 16+
 19.30 Т/с «БРАТ ЗА БРАТА-2» 16+
 21.25, 23.35 Т/с «ДИКИЙ-2» 16+
 23.15 Сегодня. Итоги
 1.35 «Дачный ответ» 0+
 2.35 Дикий мир 0+
 3.00 Т/с «ВИСЯКИ» 16+
 4.55 Т/с «ЧАС ВОЛКОВА» 16+

ПЯТНИЦА, 16.11

ПЕРВЫЙ

5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.00, 3.00 Новости
 5.05 «Доброе утро»
 9.20 «Жить здорово!» 12+
 10.25, 5.30 Контрольная закупка
 10.55 Модный приговор
 12.20 «Время обедать!»
 13.00 «Дешево и сердито»
 14.00 Другие новости
 14.25 Понять. Простить 12+
 15.15 Федеральный судья 16+
 16.10 Т/с «УБОЙНАЯ СИЛА» 16+
 17.00 Т/с «НЕРАВНЫЙ БРАК» 16+
 18.50 «Давай поженимся!» 16+
 19.50 «Пусть говорят» 16+
 21.00 «Время»
 21.30 Т/с «ОБРАТНАЯ СТОРОНА ЛУНЫ» 16+
 23.30 «Вечерний Ургант» 16+
 0.20 «Городские пижоны» «Гримм» 16+
 1.15, 3.05 Х/ф «28 НЕДЕЛЬ СПУСТЯ» 18+
 3.15 Т/с «TERRA NOVA» 12+

РТР

5.00 Утро России
 9.00 «1000 мелочей»
 9.45 «О самом главном»
 10.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» 12+
 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести 11.50 Т/с «ТАИНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
 12.50 «Все будет хорошо!» 12+
 13.50, 16.45, 4.45 Вести. Дежурная часть
 14.50 Т/с «ЕФРОСИНЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
 15.45 Т/с «КРОВИНУШКА»
 17.50 Т/с «ВСЕГДА ГОВОРИ «ВСЕГДА»-7» 12+
 20.30 Спокойной ночи, малыши!
 20.40 «Прямой эфир» 12+
 21.30 «Юрмала-2012» 12+
 23.25 Х/ф «ЛЮБОВЬ ДО ВОСТРЕБОВАНИЯ» 12+
 1.35 Х/ф «ДОВЕРИЕ» 16+
 3.45 Комната смеха

ЧУВАШИЯ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
 7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
 8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
 9.10-9.45 Секреты здоровья и красоты
 11.30-11.50 Вести-Чăваш ен
 14.30-14.50 Вести-Чувашия
 17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
 19.40-20.00 Вести-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроныос»
 10.00 «Наблюдатель»
 11.15 Х/ф «ЖИЗНЬ КЛИМА САМГИНА»
 12.25 Д/ф «Мир русской усадьбы»
 12.50 Д/ф «Легенды и были дяди Гилля»
 13.30, 18.35 Д/ф «Поиски внеземной жизни»
 14.25, 21.15, 1.55 Academia
 15.10 «Письма из провинции»
 15.40, 19.30, 0.00 Новости культуры
 15.50 В. Токарева. «ДЕФИЦИТ НА МАЗЕВА»
 16.45, 2.40 Д/ф «Мировые сокровища культуры»
 17.00 «Рождающие музыку» Рояль
 17.45 Д. Баренбойм. Сольный концерт в Варшаве
 19.45 Главная роль
 20.05 Черные дыры. Белые пятна
 20.45 «Монолог в пяти частях» Эльдар Рязанов.
 22.00 Д/с «Подводная империя». «Опасные приливы и течения»
 22.45 Культурная революция»
 23.30 «Мост над бездной». «Казимир Малевич»
 0.20 Х/ф «СЕРДЦЕ ВСЯКОГО ЧЕЛОВЕКА»
 2.40 Д/ф «Мировые сокровища культуры»

НТВ

5.55 «НТВ утром»
 8.35 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» 16+
 9.30, 15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
 10.20 «Медицинские тайны» 16+
 10.55 «До суда» 16+
 12.00 Суд присяжных 16+
 13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
 14.35 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
 16.25 «Прокурорская проверка» 16+
 17.40 «Говорим и показываем» 16+
 19.30 Т/с «БРАТ ЗА БРАТА-2» 16+
 21.25, 23.35 Т

Пёлтерусем. Объявления

Продается деревянный дом с надворными постройками. Газ до дома. Адрес: д. Торханы. Тел.: 8-961-343-07-63.

Мартра виссёмёш пәруламалли хура-шурә тәслә ёне сутапәр. Тел.: 8-937-371-98-37.

Апрель уйәхёнче пәруламалли хура тынашки (сультәк та сичә уйәхра) сутапәр. Тел.: 8-927-993-63-50.

Администрация Моргаушского района выражает глубокое соболезнование родным и близким Ивана Юрия Александровича, заведующего допфилом № 8613/039 Чувашского отделения № 8613 ОАО «Сбербанк России», по поводу кончины матери ИВАНОВОЙ Раисы Еремеевны.

Администрация Моргаушского района выражает глубокое соболезнование родным и близким Пушкиной Валентины Юрьевны, главного специалиста-эксперта отдела экономики и развития АПК администрации Моргаушского района, по поводу кончины матери СМЕЛОВОЙ Зои Митрофановны.

Коллектив дополнительного офиса № 8613/039 Чувашского отделения № 8613 ОАО «Сбербанк России» выражает глубокое соболезнование заведующему Иванову Юрию Александровичу в связи с невосполнимой утратой – кончиной матери ИВАНОВОЙ Раисы Еремеевны.

Коллектив СПСК «Агронефтепродукт» выражает глубокое соболезнование Иванову Юрию Александровичу, заведующему дополнительным офисом № 8613/039 Чувашского отделения № 8613 ОАО «Сбербанк России», в связи с тяжелой утратой – кончиной матери ИВАНОВОЙ Раисы Еремеевны.

Районти «Сентеру ялавэ» хаҫат редакцийән коллективё Раҫҫейри Перекет банкән Муркашри хушма офисән ертүҫин Ю.А. Ивановән амәшә Раиса Еремеевна ИВАНОВА вилсе кайнә пирки чәререн хурланни ҫинчен пёлтерет.

Коллектив МАУ ДОД «ДЮСШ-ФСК «Сывләх» выражает глубокое соболезнование родным и близким Ивана Юрия Александровича, заведующего допфилом № 8613/039 Чувашского отделения № 8613 ОАО «Сбербанк России», по поводу кончины матери ИВАНОВОЙ Раисы Еремеевны.

Главы администраций сельских поселений Моргаушского района выражают глубокое соболезнование родным и близким Иванову Юрию Александровичу, заведующего допфилом № 8613/039 Чувашского отделения № 8613 ОАО «Сбербанк России», по поводу кончины матери ИВАНОВОЙ Раисы Еремеевны.

Коллектив СХПК «Передовик» выражает глубокое соболезнование родным и близким Иванову Юрию Александровичу, заведующего допфилом № 8613/039 Чувашского отделения № 8613 ОАО «Сбербанк России», в связи с постигшей вас и вашу семью невосполнимой утратой – кончиной матери ИВАНОВОЙ Раисы Еремеевны.

«Ударник» ФГУП хуҫаләх дирекцийә тата профсоюз комитетчә хуҫаләхра нумай сул ёҫленә Раиса Еремеевна ИВАНОВА ёҫ ветеранё вилсе кайнә пирки чәререн хурланни ҫинчен пёлтерессә.

Главы администраций сельских поселений Моргаушского района выражают глубокое соболезнование родным и близким Пушкиной Валентины Юрьевны, главного специалиста-эксперта отдела экономики и развития АПК администрации Моргаушского района, по поводу кончины матери СМЕЛОВОЙ Зои Митрофановны.

Коллектив Большесундырского райпо выражает глубокое соболезнование директору РТО Васильевой Надежде Юрьевне в связи с тяжелой утратой – смертью матери СМЕЛОВОЙ Зои Митрофановны.

СПК-племзавод «Свобода» правленийё Ангелина Порфирьевна МАКСИМОВА пенсионерка, ёҫ ветеранё вилсе кайнә пирки унән ҫемийле тата сывәх тәванёсемпе пёрле чәререн хурланни ҫинчен пёлтерет.

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:060404:215, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Большесундырское сельское поселение, для ведения сельскохозяйственного производства, площадью 25907 кв.м.

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:000000:4681, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Юнгинское сельское поселение, для ведения сельскохозяйственного производства, площадью 155371 кв.м.

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:061001:125, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Большесундырское сельское поселение, земельный участок расположен в центральной части кадастрового квартала 21:17:061002, для ведения сельскохозяйственного производства, площадью 1007 кв.м.

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:080901:1359, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Юнгинское сельское поселение, для ведения сельскохозяйственного производства, площадью 210445 кв.м.

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:000000:4675, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Большесундырское сельское поселение, для ведения сельскохозяйственного производства, площадью 10424 кв.м.

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:061002:126, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Большесундырское сельское поселение, земельный участок расположен в центральной части кадастрового квартала 21:17:061002, для ведения сельскохозяйственного производства, площадью 1260 кв.м.

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:061001:1279, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Ильинское сельское поселение, земельный участок расположен в северо-восточной части кадастрового квартала 21:17:061901, для ведения сельскохозяйственного производства, площадью 11534 кв.м.

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:000000:4674, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Большесундырское сельское поселение, для ведения сельскохозяйственного производства, площадью 11534 кв.м.

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:061901:1279, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Ильинское сельское поселение, земельный участок расположен в северо-восточной части кадастрового квартала 21:17:061901, для ведения сельскохозяйственного производства, площадью 11534 кв.м.

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:070601:48, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Кадикасинское сельское поселение, для ведения личного подсобного хозяйства, площадью 6127 кв.м.

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:250801:440, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Александровское сельское поселение, для ведения личного подсобного хозяйства, площадью 5234 кв.м.

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли населенных пунктов» с кадастровым номером 21:17:070503:76, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Кадикасинское сельское поселение, д.Шомиково, для ведения пудрового хозяйства, площадью 1200 кв.м.

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли населенных пунктов» с кадастровым номером 21:17:070503:76, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Кадикасинское сельское поселение, д.Шомиково, для ведения пудрового хозяйства, площадью 1200 кв.м.

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли населенных пунктов» с кадастровым номером 21:17:060601:88, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Большесундырское сельское поселение, д.Кармыши, ул.Новая, для ведения личного подсобного хозяйства, площадью 2454 кв.м.

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли населенных пунктов» с кадастровым номером 21:17:060601:88, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Большесундырское сельское поселение, д.Кармыши, ул.Новая, для ведения личного подсобного хозяйства, площадью 2454 кв.м.

ТОТАЛЬНАЯ РАСПРОДАЖА. «13 ноября, с. Моргауши, РДК, с 10-00 до 18-00». ШУБЫ НАТУРАЛЬНЫЕ ИЗ МУТОНА от 7770 до 35770 руб. ПАЛЬТО от 1870 до 5970 руб. ГОЛОВНЫЕ УБОРЫ от 80 до 9770 руб. СКИДКИ до 50%. РАССРОЧКА.

Продам: кровати армейского образца – 1000 руб.; матрас, подушка, одеяло – 700 руб.; дверь металлическая производства Китай – 3000 руб. Доставка бесплатная. Тел.: 8-987-395-17-56, 8-987-540-95-64. 12-12. ГРАВМАССА, ЩЕБЕНЬ (доломитовый, гранитный, известковый), КЕРАМЗИТ, ПЕСОК (речной, карьерный), БЕТОН, ТОРФ, с доставкой до 30 т. за 1 рейс. Тел.: 8-927-668-70-15. 10-12.

Прогноз погоды. Таблица с данными по дням (суббота, воскресенье, понедельник, вторник) и времени (04:00, 10:00, 16:00, 22:00). Показатели: Облачность, Осадки, Температура, Давление, Влажность, Ветер, Солнце, Луна.

Муркаш районёчи «Сентеру ялавэ» хаҫат УЧРЕДИТЕЛЬСЕМ: Чаваш Республикн Информаци политикн тата массәллә коммуникацисен министрствин ЧР Информаци политикн тата массәллә коммуникацисен министрствин «Муркаш районён «Сентеру ялавэ» хаҫат редакцийё Чаваш Республикн хай тытәмлә учрежденийё.

Тёп редактор А.И. ТИХОНОВ. АДРЕС: 429530, Чаваш Республики, Муркаш ялэ, Мир урамё, 9А сурт. ТЕЛЕФОНСЕМ: тёп редактор - 62-1-36, яваплә секретарь - 62-2-82, бухгалтери - 62-1-35, пайсем: обществю пурнаҫ пайё - 62-2-82, экономика тата социаллә пурнаҫ пайё - 62-1-38. Факс: 62-1-36. E-mail: morpress@cbx.ru, redaction@cbx.ru. Сыхану, информаци технологийёсен тата массәллә коммуникаци сферине пәкса тәракан Федераллә службән Чаваш Республикнне – Чаваш Енне ёсклен управленийё 2012 сұлхи юпа уйәхён 11-мёшёнче ПИ ТУ 21-00249 № регистрациленё.

Каләпәшә 2 пичет листи. Ал ҫырәвёсене рецензилемессә, каялла тавәрса пәмаҫсә, 2 страницаран пысәкраххисене йышәмәссә. Рекламәла пёлтерусен чәнләхёшён вёсене паракәсем яваплә. ИЗДАНИ ИНДЕКСЁ: 54822. Хаҫат юн тата шәмәт кунсерен тухать. Номер дежурныйё Макарова Р.А. Пичете панә 09.11.2012 с. Пичете памалли вәхәт: графикә – 17 сех. 20 мин., чәнниле – 17 сех. 20 мин. Заказ Тираж 4689.